

SAVONIA

ammattikorkeakoulu

OPINNÄYTETYÖ - YLEMPI AMMATTIKORKEAKOULUTUTKINTO
SOSIAALI-, TERVEYS- JA LIIKUNTA-ALA

LAPSIPERHEIDEN VARHAINEN TUKI PERHENEUVOLASSA TYÖNTEKIJÖIDEN KUVAAMANA

TEKIJÄ Virpi Pellikka

Koulutusala Sosiaali-, terveys- ja liikunta-ala			
Tutkinto-ohjelma Hyvinvointikoordinaattorin tutkinto-ohjelma			
Työn tekijä Virpi Pellikka			
Työn nimi Lapsiperheiden varhainen tuki perheneuvolassa työntekijöiden kuvaamana			
Päiväys	18.4.2023	Sivumäärä/Liitteet	53/1
Toimeksiantaja Ylä-Savon SOTE kuntayhtymän lapsiperheiden palvelut, perheneuvola/ Pohjois-Savon hyvinvointialueen Iisalmen lapsiperheiden palvelujen kasvatus- ja perheneuvonta			
Tiivistelmä <p>Opinnäytetyö toteutettiin kvalitatiivisen eli laadullisen tutkimusmenetelmän avulla, jossa selvitettiin Ylä-Savon SOTE kuntayhtymän perheneuvolan työntekijöiden näkemyksiä ja vaikuttavia tekijöitä lapsiperheiden varhaisen tuen toimivuuteen ja sen edistämiseen.</p> <p>Opinnäytetyön tarkoituksena oli kuvailla Ylä-Savon SOTE kuntayhtymän perheneuvolan työntekijöiden kokemuksia varhaisen tuen toteutumisesta ja näkemyksiä sen kehittamisestä. Tavoitteena oli lapsiperheiden hyvinvoinnin edistäminen ja varhaisen tuen kehittäminen.</p> <p>Aineisto kerättiin haastattelemalla sähköisesti Teams-sovellusta käyttäen perheneuvolan työntekijöitä. Teemahaastatteluihin osallistui kolme perheneuvolan työntekijää. Perheneuvolan työntekijöiden haastatteleminen teemahaastatteluiden kautta mahdollisti teema-alueiden kysymyksiin vastaamisen avoimesti sekä myös tarkentavat lisäkysymykset- ja vastaukset.</p> <p>Analysoinnin menetelmänä hyödynnettiin teoriaohjaavaa analysoinnin menetelmää, jonka avulla luokiteltiin analysoitavia vastauksia. Teemahaastattelujen avulla saatu kerätty aineisto oli suhteutettavissa tutkimaani teoreettiseen tutkimustietoon.</p> <p>Keskeisimpinä tuloksina ilmeni työntekijöiden työresurssien riittämättömyys, joka vaikuttaa perheneuvolapalvelujen saatavuuden viivästymiseen ja moniammatillisten yhteistyöverkostojen yhteisten tavoitteiden kirjaamattomuus. Lisäksi lapsiperheiden hyvinvoinnin edistämisen kokemukset kuvailtiin selkeästi perheneuvolatyössä. Perheneuvolatyössä korostui lapsiperheiden varhaisen tuen vähyys ja hoidollisen työn lisääntyminen. Tähän toivottiin muutosta siirryttäessä Pohjois-Savon hyvinvointialueelle.</p> <p>Tulevia jatkotutkimusaiheita laadullisen opinnäytetyön toteutuksen aikana nostettiin esille muutamia, joita ovat Pohjois-Savon hyvinvointialueen perheneuvolatoiminnan yhtenäistyminen ja toimivuus, Pohjois-Savon hyvinvointialueen pohjoisen alueen monitoimijuuden merkitys lapsiperheiden vanhempien kuvaamana perheneuvolatyössä ja Pohjois-Savon hyvinvointialueen perheneuvoloiden työntekijöiden voimavarat työssä jaksamisen tukena.</p>			
Avainsanat Lapsiperhe, lapsiperheiden hyvinvointi, lapsiperheiden varhainen tuki, vanhemmuus, vanhemmuuden tukeminen, perheneuvola			

Field of Study Social Services, Health and Sports	
Degree Programme Master's Degree Programme of Health and Welfare Coordinator	
Author Virpi Pellikka	
Title of Thesis Early support for families with children in family counselling as experienced by employees	
Date 18.4.2023	Pages/Appendices 53/1
Client Organisation Family services of Ylä-Savo Joint Municipal Authority of Social and Healthcare Services, Family counselling centre/ Educational and family counselling for families with children in the Iisalmi region of North Savo Wellbeing Services County	
<p>Abstract</p> <p>The thesis was carried out using a qualitative research method, which investigated the views and influencing factors of the employees of the family counselling centre of the Ylä-Savo Joint Municipal Authority of Social and Healthcare Services on the effectiveness of early support for families with children and its promotion.</p> <p>The purpose of the thesis was to describe the experiences and views of the employees of the family counselling centre on the implementation of early support and its development. The aim was to promote the well-being of families with children and to develop early support.</p> <p>The data was collected through electronic interviews among the family counselling centre staff using the Teams application. Three family counselling workers participated in the thematic interviews, which allowed the questions to be answered openly and followed by additional questions and further answers.</p> <p>The analysis method used was a theory-based analysis method, which enabled the author to classify the responses. The data collected through the thematic interviews was relatable to the theoretical research data included in the thesis.</p> <p>The main findings were insufficient staff resources, which contributes to delays in access to family counselling services, and the lack of common objectives for multidisciplinary cooperation networks. In addition, the experience of promoting the well-being of families with children was clearly described in the family counselling work. The lack of early support for families with children and the need for more therapeutic work were highlighted in family counselling. It was hoped that this would change with the transition to North Savo Wellbeing Services County.</p> <p>During the implementation of the qualitative thesis, a few future research topics were raised, such as the unification and functionality of family counselling in North Savo Wellbeing Services County, the importance of multi-tasking in North Savo Wellbeing Services County as described by parents of families with children in family counselling work and the resources of family counselling workers in North Savo Wellbeing Services County as an element to support coping at work.</p>	
<p>Keywords</p> <p>Family with children, well-being of families with children, early support for families with children, parenting, parenting support, family counselling</p>	

SISÄLTÖ

1	JOHDANTO	6
2	LAPSIPERHE	8
2.1	Perheiden monimuotoiset muodot	8
2.2	Lapsiperheiden hyvinvointi	10
2.3	Lapsiperheiden varhainen tukeminen perhekeskuksissa	11
2.4	Lappeenrannan kaupungin nuorten talot/tallit ja Imatran kaupungin lasten -ja nuorten talo	13
3	VANHEMMUUS	15
3.1	Vanhemmuuden tukeminen	15
3.2	Perheneuvola vanhemmuuden/vanhempien tukena	18
3.3	Perheneuvolan toiminta	18
3.4	Pohjois-Savon sosiaali- ja terveydenhuollon kehittämishanke eli POSOTE20 Tulevaisuuden sote- keskus-hanke	19
3.5	Kasvatus- ja perheneuvonnan tuen menetelmät POSOTE20 Tulevaisuuden sote-keskus- hankkeessa	20
4	TUTKIMUKSEN TARKOITUS, TAVOITE JA TUTKIMUSKYSYMYKSET	23
5	TUTKIMUKSEN TOTEUTUS	24
5.1	Teemahaastattelujen suunnittelu	24
5.2	Aineiston keruu	24
5.3	Teemahaastattelujen tutkimusympäristö	27
5.4	Saturaatio eli aineiston kylläntyminen ja litterointi	28
5.5	Aineiston analysointi	29
6	TULOKSET	32
6.1	Lapsiperheiden varhaisen tuen toimivuus ja haasteet	32
6.2	Lapsiperheiden hyvinvoinnin edistäminen	33
6.3	Perheneuvolatyön yhteinen koordinoiminen	34
7	POHDINTA	38
7.1	Tulosten tarkastelu	38
7.2	Eettisyys ja luotettavuus	41
7.3	Ammatillinen kasvu ja hyödynnettävyys	43
7.4	Tulevat jatkotutkimusaiheet	45
8	JOHTOPÄÄTÖKSET	46

LÄHTEET	47
LIITE 1: TEEMAHAASTATTELUJEN RUNKO.....	53

1 JOHDANTO

Varhainen tuki tarkoittaa lasten kehittymiseen ja hyvään terveydentilaan vaikuttavaa tukemista ajoissa arjen haastavissa tilanteissa ennen vaikeuksien kasvamista suuremmiksi (Araneva 2021). Sosiaalihuoltolakiin sisältyy kasvatus- ja perheneuvonnan sosiaalityö (Sosiaalihuoltolaki 1301/2014, 26 §). Sosiaalityön neuvonta tarjoaa ammattilaisten tukea lasten ja perheen haasteisiin sekä tarvittaessa luovuttaa selvityksiä toisten viranomaisten käyttöön. Kasvatus- ja perheneuvonnan palveluihin ohjaututaan muun muassa lapsen kehityksen ja käytöksen sekä tunnetilojen vaikeuksien vuoksi. Palveluihin ohjaututaan myös, jos lapsella on ongelmia päivähoiton, opiskelun ja ystävien kanssa. Vanhemmat saavat tarvittaessa tukea vanhemmuuden edistämiseen ja parisuhdevaikeuksien hoitamiseen. Lisäksi perheessä tapahtuneet menetykset ja haastavat tilanteet vaikuttavat tuen saamiseen. (Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskus julkaisuaika tuntematon.) Kasvatus- ja perheneuvonta sisältää monipuolisia ja laaja-alaisia sosiaalipalvelujen tukimuotoja, joita nykyään useampi lapsiperhe tarvitsee enenevässä määrin.

Laadullisen opinnäytetyöni aiheena on ”Lapsiperheiden varhainen tuki perheneuvolassa työntekijöiden kuvaamana.” Aiheen valintaan vaikutti kiinnostukseni perheneuvolan lapsiperheiden varhaisesta tuesta ja sen kehittämisestä. Hyvinvointikoordinaattorin työn kannalta myös korostuvat hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen yhteistyö kasvatus- ja perheneuvolan kanssa. Lisäksi yhteiskunnan näkökulmasta lapsiperheiden erilaiset haasteet ovat alati lisääntyneet, johon ovat voineet vaikuttaa vanhemmuuden tuen puute, vanhempien työelämän ja perheiden vapaa-ajan yhteensovittamisen haasteet, lapsiperheiden taloudellinen tilanne sekä sosiaalisten verkostojen vähyys. Lapsiperheiden hyvinvointia tukevien asioiden toteuttamisella ja kehittämisellä voidaan jo ennalta ehkäistä arjen vaikeuksia. Lisäksi tuen tarpeen huomioiminen ja sen tarjoaminen varhaisessa vaiheessa ylläpitää sekä edistää lapsiperheiden osallisuutta ja heidän voimavarojaan. Nämä seikat vähentävät myös jatkossa perheneuvolan työntekijöiden kuormittavan ja hoidollisen työn määrää, joka hillitsee yhteiskunnallisesti perheneuvolapalvelujen ja erikoissairaanhoidon kustannuksia.

Lastenneuvolatyössä perheneuvolan lapsiperheiden vanhemmat tuovat harvoin esille perheneuvolan asiakkuutta ja sen toimivuutta. Lisäksi keskusteltuani aiheesta aiemman työpaikkani esihenkilön ja lapsiperheiden palvelujen perhekeskuspäällikön kanssa mielenkiintoni tutkimustyön aiheeseen heräsi entisestään. Aiempaan työpaikkaani Ylä-Savon SOTE kuntayhtymän Iisalmen kaupungin lastenneuvolaan en halunnut sisällyttää opinnäytetyötä, koska koin sen olevan liian lähellä silloisen työni sisältöä. Laadullisen opinnäytetyön toimeksiantajana toimii entinen Ylä-Savon SOTE kuntayhtymän lapsiperheiden palvelujen perheneuvola ja nykyinen Pohjois-Savon hyvinvointialue, Iisalmen lapsiperheiden palvelujen kasvatus- ja perheneuvonta.

Laadullisen opinnäytetyöni tarkoituksena on kuvailla Ylä-Savon SOTE kuntayhtymän perheneuvolan työntekijöiden kokemuksia varhaisen tuen toteutumisesta ja näkemyksiä sen kehittämisestä. Kartoitin yksilohaastattelujen avulla eri teemojen ja tarkentavien kysymysten kautta syvemmin perheneuvolan työntekijöiden kokemuksia varhaisen tuen toimivuudesta ja näkemyksiä varhaisen tuen kehittämiseen vaikuttavista tekijöistä perheneuvolassa sähköisesti Teams-sovelluksen avulla. Laadullisen opinnäytetyöni tavoitteena on lapsiperheiden hyvinvoinnin edistäminen ja varhaisen tuen kehittämi-

nen. Opinnäytetyössäni avaan syvemmin keskeisiä lapsiperheen ja vanhemmuuteen sisältyviä käsitteitä lapsiperheen, hyvinvoinnin, varhaisen- ja vanhemmuuden tuen, perheneuvolan sekä perheneuvolatyön tuen menetelmien osalta.

2 LAPSIPERHE

Lapsiperheillä tarkoitetaan perheitä, joissa samassa taloudessa elää vanhempi/vanhemmat ja lapsi (Tilastokeskus julkaisuaika tuntematon). Kotimaassamme tilastoitiin loppuvuonna 2021 ”1 465 978” lapsiperheiden taloutta. Tilastollisesti lapsiperheiden lukumäärä laski ”1 675:llä” lapsiperheellä ja vastaavasti lukumäärä nousi vuonna 2020 aikana ”285:llä” lapsiperheellä. Aiemmin vuoden ”1990” luvun alussa lapsiperhemuodoista tavanomaisimpana perhemuotona pidettiin avioparin ja lasten muodostamaa perhettä. Vastaavasti vuoden ”2021” aikana tilastoitiin perhemuodoista enemmän lapsettomia aviopareja ja etenkin lapsettomien avo- ja avioliittojen määrä on lisääntynyt. Myös enenevässä määrin avioliitossa asuvien lapsiperheiden lukumäärä on laskenut. (Tilastokeskus 2022.) Nykyään avioliitossa asuvien vanhempien ja heidän lasten lukumäärä on vähentynyt. Tähän on voinut vaikuttaa muun muassa ihmisten työurien piteneminen, sosiaalisen verkoston vähentyminen ja taloudellisen tilanteen epävarmuus.

2.1 Perheiden monimuotoiset muodot

Monimuotoisilla perheillä tarkoitetaan erilaisia perheitä, jotka eivät ole tyypillisiä perheitä ihmisryhmien tai kansalaisten keskuudessa (Monimuotoiset perheet julkaisuaika tuntematon). Nykyisin lapsiperhetyppejä voi olla useita ja erimuotoisia. Sateenkaariperheillä tarkoitetaan lapsiperheitä, joissa vanhempi tai vanhemmat ovat osa seksuaali- tai sukupuolivähemmistöä. (Sateenkaariperheet ry julkaisuaika tuntematon.) Seksuaalivähemmistöillä tarkoitetaan ihmisiä, joilla on seksuaalisia tunteita samaa sukupuolta kohtaan. Vastaavasti sukupuolivähemmistöillä tarkoitetaan ihmisiä, joiden tunteet vauvana saadun sukupuolen mukaan eivät tunnu luonnolliselta ja sukupuolen ilmaiseminen sekä kokemukset eivät kohtaa sääntöjen mukaisia toimintoja tai ajattelua. Yleensä he kokevat olevansa osana jotakin sukupuolivähemmistön yhteisöä. (Seta ry/Sukupuolen moninaisuuden osaamiskeskus 2021.)

”Kumppanuusvanhempien perheessä eli apilaperheessä” lapsi tai lapset ovat syntyneet kahden eri perheen yhteisiksi lapsiksi. Perhe voi olla naisparin ja miehen tai mies- ja naisparin yhdessä muodostama perheyksikkö. Apilaperheitä jaotellaan kaksi-, kolmi- ja neliapilaperheisiin vanhempien määrän mukaan. Toisinaan kahden vanhemman apilaperheiden vanhemmat voivat kokea olevansa kumppanuusvanhempia ilman intiimiä suhdetta. Perheissä kaikki vanhemmat ovat käytännössä lapsen tai lasten vanhempia, mutta juridisesti perheessä voi olla vain kaksi vanhempaa. (Seta ry/Sukupuolen moninaisuuden osaamiskeskus 2021.)

Miesparin ydinperheessä miespari on yhdessä oikeudellisesti lapsen tai lasten vanhempia. Tämä on epätavallinen perhemalli, koska hintavien sijaissynnytysten järjestäminen on oikeudellisesti haastavaa. Tavallisin perhemalli on naisparin muodostama lapsiperhe, jossa molemmat vanhemmat ovat oikeudellisesti vanhempia. Vastaavasti ”polyamorisisessa” lapsiperheessä aikuiset elävät myös yhdessä ja osallistuvat lapsen tai lasten kasvatukseen. Perhemallissa perheeseen voi kuulua kahden vanhemman lisäksi useampia aikuisia. (Sateenkaariperheet ry julkaisuaika tuntematon.) Polyamorilla tarkoitetaan sovitusti yhdessä elämistä useamman aikuisen ihmisen kanssa intiimissä suhteessa (Sexpo -säätö 2020).

Sateenkaariperhe tarkoittaa lasten syntymän jälkeen perustettua nykyistä lapsiperhettä uuden puolison kanssa. Perheen yksi tai useampi vanhempi on osana seksuaali- ja/tai sukupuolivähemmistöä. Yhden vanhemman lapsiperhe voi kuulua myös sateenkaariperheeseen, jos hän on osa seksuaali- ja/tai sukupuolivähemmistöä. (Sateenkaariperheet ry julkaisuaika tuntematon.) Lisäksi on olemassa yleinen uusperhemalli, jossa lapsiperheen kuuluu ainakin yksi alaikäinen lapsi, joka on vanhemman puolison biologinen lapsi aiemmasta parisuhteesta tai liitosta. (Suomen uusperheiden liitto Supli 2019). Yli 18-vuotiaita lapsia ei tilastollisesti ajatella olen uusperheeseen kuuluvia, vaikka he asuvat uusperheessä (Suomen uusperheiden liitto julkaisuaika tuntematon).

Tahattomalla lapsettomuudella tarkoitetaan erilaisia asioita johtuvia seikkoja, jotka eivät välttämättä johdu lisääntymisen vaikeudesta, vaan kyseessä saattaa olla suurempi ja moniselitteinen tuntemus tilanteesta. (Simpukka ry julkaisuaika tuntematon.) Adoptiolla tarkoitetaan oikeudellista toimenpidettä, jonka säätelemiseen vaikuttavat useat lainsäädännöt ja adoptiovanhempia koskevat etuudet sekä vastuullisuudet. Adoptioon sisältyy lasten kasvuolojen turvaaminen, jossa toimitaan lapselle parhaaksi katsotulla tavalla jokaisessa lapseen kohdistuvissa toimissa. Siten päämääränä on lapsen ja adoptiovanhemman kestävä ja luotettava tunneside. (Adoptioperheet ry julkaisuaika tuntematon.)

Osa maassamme asuvista lapsista elää sijoitettuna toisaalla kuin omat biologiset vanhemmat. Lapset voivat olla sijoitettuna yksityisiin koteihin tai lapsille tai nuorille tarkoitettuihin laitoksiin. (Monimuotoiset perheet koulussa julkaisuaika tuntematon, 35.) ”Lapsen sijaishuollolla tarkoitetaan huostaan otetun, kiireellisesti sijoitetun tai tarkoitetun väliaikaismääräyksen nojalla sijoitetun lapsen hoidon ja kasvatuksen järjestämistä kodin ulkopuolella.” (Lastensuojelulaki 417/2007, 49 §). Väliaikaisella määräyksellä tarkoitetaan lapsen sijoittamiseen tai huostaanottoon kohdistuvaa asiaa, joka on hallinto-oikeuden tai korkeimman hallinto-oikeuden käsiteltävänä. Silloin tuomioistuimella, lapsella tai huoltajalla tai vanhemmalla on oikeus vaatia väliaikainen määräys lapsen sijaintia ja lapsen hoidon sekä kasvatuksen järjestämisestä tuomioistuimessa olevan käsittelyn aikana. Päätös voidaan toteuttaa ilman osallisten kuulemistakin, kun asia on käsiteltävä viipymättä. (Lastensuojelulaki 417/2007, 83 §.) ”Toimeksiantosuhteinen perhehoito” tarkoittaa asuinpaikan ulkopuolella olevaa ihmisen huolenpitoa yksittäisessä perhetaloudessa eli sijaisperheessä. Perhehoitoa on mahdollista myös organisoida huolenpitoa tarvitsevan ihmisen omassa asuinpaikassa perhehoitajan eli sijaisvanhemman toteuttamana. Lisäksi ”toimeksiantosuhteista perhehoitoa” järjestetään perhekodissa. (Perhehoitoliitto ry julkaisuaika tuntematon.)

Vastaavasti yhden vanhemman perheellä tarkoitetaan vanhempaa, joka huolehtii lapsesta tai lapsista yksin vanhempana joko yksin vastuussa kaikista lasta koskevissa päätöksissä tai vastaavasti yhteishuoltajan eli lapsen vanhemman kanssa yhdessä. (InfoFinland 2022.) Monikkoperheellä tarkoitetaan samaan aikaan syntyviä lapsia, joita voidaan kutsua kaksosiksi, kolmosiksi tai nelosiksi lapsimäärän mukaan (Suomen Monikkoperheet ry julkaisuaika tuntematon). Puolisoiden molemmista eri kulttuureista muodostetulla perheellä tarkoitetaan eri kulttuuritaustojen omaavia perheen vanhempia. Perheen lapsilla on myös luonnostaan molempien vanhempien erilainen kulttuurinen ja perheelinen tausta (Familia ry julkaisuaika tuntematon). Leskiperheessä muun muassa nuoren elämäkumppanin menetys vaikuttaa perheen tilanteeseen. Silloin perheen jäsenet tarvitsevat huomattavasti tukemista suruun ja apua arkeen. (Surevan toiminta -kohtaaminen julkaisuaika tuntematon.)

Osalle ihmisistä erilaiset perhemuodot muodostuvat esimerkiksi elämänmuutoksen vuoksi avioeron tai puolison kuoleman vuoksi ja vastaavasti taas osalle ihmisistä perheiden perustamiseen vaikuttavat oma arvovalinta ja seksuaalinen suuntautuminen. Tärkeää on kohdata erilaisia lapsiperheitä avoimesti ja tasapuolisesti. Nämä ovat merkittäviä ja huomioitavia tekijöitä eri asiantuntijoiden ja lapsiperheiden kohtaamisessa, molemminpuolisen luottamuksen syntymisessä ja perheiden tukemisessa.

2.2 Lapsiperheiden hyvinvointi

Yleisesti hyvinvointi on käsite, joka on usein suhteutettavissa elinoloihin. Tiivistetysti voidaan ajatella, että elinolot ovat hyvinvoinnin materiaallinen perusta ja ne ohjaavat asuinolojen, työn sekä toimeentulon kaltaisiin tekijöihin. (Karvonen, Moisio & Simpura 2009, 21.) Lapsiperheiden hyvinvointi koostuu terveydestä, materiaalisesta ja kokemuksellisesta hyvinvoinnista. Materiaalinen hyvinvointi rakentuu aineellisista elinoloista ja taloudellisesta toimeentulosta. Kokemuksellisen hyvinvoinnin vaikutus on eniten terveydentilassa sekä arjen tyytyväisyydessä. Elintason saavuttamisen lisäksi kokemuksellista hyvinvointia edistävät ihmissuhteiden vuorovaikutuksellisuus, osallisuus ja hyvä asuinympäristö sekä arvostuksen tuntemus ja tasapuolisuuden kokemus yhteisössä sekä itselle merkittävä toiminta. Suomalaiset voivat pääosin hyvin, mutta osa väestöstä voi huonosti ja myös hyvinvointierot korostuvat lapsiperheiden arjessa. Yhteiskunnallista tasoa voidaan peilata haavoittuneessa asemassa olevien väestöryhmien, muun muassa lasten hyvinvoinnin kehittymisen osalta. (Lammi-Taskula & Karvonen, 13.) Lapsiperheiden hyvinvointi on laaja käsite ja vaikuttaa kokonaisvaltaisesti sekä yhteiskunnallisesti perheiden jaksamiseen arjessa. Etenkin haavoittuneessa asemassa olevat lapsiperheet voivat kokea muun muassa syrjäytymistä, turvattomuutta, avuttomuutta ja taloudellisia vaikeuksia. Nämä tekijät voivat lisätä mielenterveys- ja päihdeongelmia lapsiperheissä.

Lasten vaikeuksista keskusteltaessa yleensä jää huomioimatta hyvinvointierojen ja etäännyttämisen juurisyyt jo aikaisemmassa kehitysvaiheessa. Perinnöllisyys yhdessä elinympäristön ja ympäröivän yhteisön kanssa vaikuttavat ihmiseen sekä psyykkisen, sosiaalisen, materiaallisen sekä kulttuurisen hyvinvoinnin edistämiseen. Nämä elämänhallinnan voimavarat voivat siirtyä ikäpolvilta nuoremmille sukupolville. Tärkeää on tukea nuorten hyvinvointia ajoissa, koska yhteiskuntaan sitoutuminen alkaa jo raskauden aikana ja viimeistään heti lapsen syntymän jälkeen. Syrjäytymistä pitäisi voida ennalta ehkäistä ajoissa ennen vaikeuksien alkamista. Huomattava etäännyttämisen mahdollisuus on heikommassa asemassa olevilla ihmisillä, joiden henkilökohtaiset voimavarat ja edellytykset ovat jo varhaisessa vaiheessa vähäisemmät. Tähän voivat vaikuttaa muun muassa perheen jäsenten vammaisuus, sairaus tai vanhempien vaikeudet. (Paananen & Gissler 2014, 208.) Lapsiperheiden syrjäytymisen huomioiminen ajoissa voi olla haastavaa, jos mahdollisista vaikeuksista keskusteleminen ei ole avointa. Lisäksi suhtautumiseen voivat vaikuttaa lapsiperheiden negatiiviset kokemukset avun tarpeen ymmärtämättömyydestä ja kuulluksi tulemisesta sekä tarvittavan tuen saamattomuudesta.

Lapsiperheiden hyvinvointia ja terveyttä on merkittävää tukea varhaisessa vaiheessa, koska lapsuuden hyvinvointia ja terveellistä elämää tukevat myönteiset vaikutukset näkyvät koko elämän ajan. Lapsuuden ympäristö muodostaa hyvän pohjan hyvinvoinnin edistämiseen sekä vaikuttaa tulevaisuudessa opiskelun ja työelämän valintoihin. (Mannerheimin Lastensuojeluliitto 2017.) Scrimin, Osle,

Pozzoli & Moscardino (2018, 889) tutkimuksen mukaan lapsiperheiden vaikeudet ja negatiiviset merkitykset vaikuttavat lapseen kohdistuvan aineellisen ja tunnepohjaiseen hyvinvointiin sekä koulutukselliseen edistymiseen. Tutkimuksessa lasten hyvinvoinnin edistymistä tuettiin perheen voimavaroja vahvistamalla ja mahdollisilla tuettavilla toimenpiteillä. Tuloksiin vaikuttivat vanhempien kanssa yhdessä vietetty aika ja yhteinen toiminta. Merkittävää oli perheen tunnepohjaisten ja psyykkisten voimavarojen lisääminen sekä lasten psyykkisten ja fyysisten sekä sosiaalisten voimavarojen vahvistaminen. Tutkimuksessa huomioitiin myös ympäristön vaikutukset lasten hyvinvointiin. (Scrimin, Osle, Pozzoli & Moscardino 2018, 889.)

Verger, Riquelme, Bagur & Paz-Lourido (2021, 1,3,7) vastaavasti ovat tutkineet Espanjassa Mallorcan saarella lapsiperheiden varhaista tukemista ja kuntoutusta. Tutkimuksen kohteena ovat lapsiperheet, joihin kuuluivat kehitykseen vaikuttavan pysyvän vamman saaneet 0–6-vuotiaat lapset. Tarkoituksena oli verrata lapsiperheiden onnellisuutta ja hyvinvointia varhaiskasvatuksen hoitopaikkojen varhaisen kuntoutuksen palveluissa sekä kotona tapahtuvan hoidon välillä. Tutkimuksen tulosten mukaan lapsiperheet olivat tyytyväisiä saamaansa tukeen ja kuntoutukseen varhaisessa vaiheessa. Lapsiperheiden vanhemmat pitivät olennaisena heidän huomiointiaan ja kuuntelemista, arjen toimintojen seuraamista sekä tarpeiden huomiointia. (Verger, Riquelme, Bagur & Paz-Lourido 2021, 1,3,7.)

Honkanen, Poikolainen & Karlsson (2018, 532) tutkimuksessaan ovat selvittäneet lapsiperheiden vanhempien ja nuorten aikuisten hyvinvointipalvelujen kokemuksia haasteellisissa päätöksissä sekä palvelukokemuksia rakenteellisesta luottamuksesta. Palvelun asiakkaiden kokemuksista nousi syyllistämisen, torjumisen, huomioimisen ja vuorovaikutuksen tunteet hyvinvointipalvelujen käytössä. Asiakkaiden hyvinvoinnin tuntemukset olivat yksilöllisiä ja tulkinnaltaan erilaisia sekä tehokkaita. Tutkimuksen mukaan hyvinvointipalvelujen järjestelmällä ja asiantuntijoiden toiminnalla oli merkittävä vaikutus lapsiperheiden hyvinvointiin. (Honkanen, Poikolainen & Karlsson 2018, 532.) Kansainvälisen tutkimusten mukaan lapsiperheiden hyvinvoinnilla on merkittävä vaikutus perheiden hyvään ja tasapainoiseen elämään. Lapsiperheiden tukeminen varhaisessa vaiheessa tiivistää ja edistää perheen tyytyväisyyttä, yhtenäisyyttä ja osallisuutta.

Kotimaassamme sosiaali- ja terveysministeriön tehtävänä on huolehtia perhepolitiikan toimintalinjauksista ja lasten, nuorten sekä perheiden hyvinvoinnin tukemisesta ja edistämisestä yhteistyössä muiden ministeriöiden kanssa. Valtion virastojen tehtävänä on etenkin ”sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen” edistäminen sekä perheiden taloudellisten tulojen varmistaminen. Lisäksi ministeriön tehtävänä on lapsiperheiden ja ansiotyön yhdistäminen. (Sosiaali- ja terveysministeriö julkaisuaika tuntematon.)

2.3 Lapsiperheiden varhainen tukeminen perhekeskuksissa

Lapsiperheiden varhaisella tuella tarkoitetaan lapsen hyvinvointia, joka saadaan vahvistamalla vanhempien voimavaroja ja koko perhettä (Pieksämäen kaupunki 2018,3). Lisäksi varhaisella tuella tarkoitetaan erilaisia toiminnallisia menetelmiä, joiden avulla autetaan ja tuetaan perheiden arkea, jos perheessä on esimerkiksi ongelmia tai vakava sairaus. (Alavuden kaupunki julkaisuaika tuntematon, 3.) Perhekeskus määritelmänä tarkoittaa lapsiperheille yhdistettyä toiminnallista hyvinvointiin ja

tuen tarpeeseen suunnattua verkostollista yhteistyötä, jolla on yhdessä luodut päämäärät, rakenteet, arvot ja toimintasuunnitelma (Hastrup, Pelkonen & Varonen 2021, 8.) Perhekeskusten ja varhaisen tuen tarkoituksena on ripeän ja ennalta ehkäisevän tuen tarjoaminen lapsiperheille, joita järjestetään muun muassa edistämällä perhe- ja eroneuvontaa, parisuhdetyötä, vanhemmuuden tukemista sekä vahvistamalla perheiden varhaisia palveluita. Tarkoituksena on tiivistää järjestelmällisesti yhdessä ”sosiaalipalvelujen, neuvolan ja varhaiskasvatuksen” toimintaa. Palveluohjausta toteutetaan kehittämällä perhekeskusmallia ja järjestelmällistä toimintaa organisaatioiden sekä paikkakuntakohtaisten ja alueiden sisällä yhteistyössä mukana olevien työntekijöiden kanssa. Lisäksi perhekeskusten ja varhaisen tuen tarkoituksena on edistää yhteistyötä lasten kasvuun, oppimiseen ja koulunkäyntiin erilaisten koulutusten omaavien ”sosiaali- ja terveystoimen sekä sivistystoimen” asiantuntijoiden kanssa. Lapsiperheiden palvelujen saatavuuden edistäminen ja ennakoinnin tuen sekä hoidollisen käytettävyyden kehittäminen sisältyvät varhaiskasvatukseen sekä perusopetukseen laajasti ja yhteistoiminnallisesti ”Tulevaisuuden sosiaali- ja terveystoiminnassa.” (Sosiaali- ja terveystoiministeriö 2020, 23–24.) Monitoimijaisuus on merkittävä yhteistyön toimintamuoto, joka tukee laajasti lapsiperheiden hyvinvointia ja sosiaalisia suhteita.

Perhekeskustoimintamallin määritelmä tarkoittaa muiden asiantuntijatahojen kanssa yhdessä muodostettua lähellä sijaitsevien palvelumuotojen yhteneväisyyttä, joka mahdollistaa eheät menettelytavat varhaisessa vaiheessa lapsiperheiden auttamisen edistämiseksi. (Pohjois-Savon LAPE ohjelma YHDESSÄ! julkaisuaika tuntematon, 4.) Heinonen, Ikonen, Kaivosoja & Reina (2018, 80) raportissa kuvailevat perhekeskustoimintamallia, jonka tarkoituksena on tukea lapsiperheitä arjessa ja voimistaa perheen voimavaroja sekä osallisuuden ja vuorovaikutuksen kokemuksia. Lisäksi tarkoituksena on lisätä tuen tarpeiden tarjoamista ja ennalta ehkäisevän avun mahdollisuutta. Perheiden eriarvoisuuden madaltaminen ja lapsiperheiden moninaisuus ovat merkittäviä tekijöitä. Perhekeskustoiminta on matalan kynnyksen palvelua, joissa lapsiperheet huomioidaan tasa-arvoisesti ja tuetaan perheen omia voimavaroja.

Perhekeskuksen toiminta etenee vaiheittain perheneuvolan tai lapsiperheen yhteydenotosta arvioon perheen tilanteesta. Tämän mukaan edetään yhdessä suunnitelmaan, tukipalvelujen järjestämiseen ja jatkotapaamisiin. Perheelle suositellaan nimeämään vastuutyöntekijä, jonka tehtävänä on organisoida toimiva tukipalvelumuoto. (Hastrup, Pelkonen & Varonen 2021, 16.) Nimetty vastuutyöntekijä tukee luottamuksen syntymistä perheen ja asiantuntijan välillä. Silloin myös lapsiperheet kokevat, ettei perheneuvolan asiantuntija vaihdu koko ajan ja luottamuksen syntyminen on molempinpuolista ja luonnollista. Perheet saavat myös nopeammin asiantuntijan tukea tarvittavien tukimuotojen mukaisesti.

Mercer, Darbyshire, Finlayson, Kettle & Dickson (2020, 680–681) tutkimuksessaan haastattelivat perhekeskuksen lapsiperheiden vanhempia. Tutkimuksen tavoitteena oli tutkia lapsiperheiden vanhempien kokemuksia perhekeskustyöskentelystä. Useat lapsiperheiden vanhemmat kokivat positiivisen sosiaalisuuden ja osallisuuden vahvistuneen. Vastaavasti osa lapsiperheiden vanhemmista koki sosiaalisen ryhmäytymisen haastavaksi, koska he eivät tunteneet luontevaksi osallistua yhteisin vuorovaikutuksellisiin ryhmiin. Tutkijat huomioivat lapsiperheiden jäsenten vuorovaikutussuhteita paremmaksi kuin ne sosiaaliset suhteet, jotka muodostuvat ulkopuolisten henkilöiden kanssa ilman

perhekeskustoimintaa. Perhekeskuksen lapsiperheiden vanhemmat kokivat saavansa toisiltaan enemmän suvaitsevaisuutta ja hyväksyntää, kuin ulkopuolisissa sosiaalisissa suhteissa. Myös osa vanhemmista koki, etteivät he olleet saaneet ulkopuolisten sosiaalisten suhteiden avulla tarvitsemaansa apua. Tutkimuksessa sosiaalisten suhteiden laadullisuus nousi esille merkittävästi. Lapsiperheiden vanhemmat antoivat ja saivat molemminpuolisesti toisiltaan vertaistukea kokemustensa perusteella. Nämä positiiviset tekijät kohottivat lapsiperheiden vanhempien itseluottamusta ja ryhmäytymistä sekä sen edistämistä. (Mercer, Darbyshire, Finlayson, Kettle & Dickson 2020, 680–681.)

2.4 Lappeenrannan kaupungin nuorten talot/tallit ja Imatran kaupungin lasten -ja nuorten talo

Etelä-Karjalan sosiaali- ja terveyspiirin eli Eksoten näkemyksenä on ”Toimintakykyisenä kotona, arjessa ja elämässä”, jonka tarkoituksena on panostaa palveluja hyödyntävien asiakkaiden hyvinvoinnin edistämiseen ja joka parantaa palvelujen käyttämistä sekä niiden toimivuutta. Lisäksi tarkoituksena on asiakkaiden oma-aloitteellinen hyvinvoinnin hoitaminen ja toimintakyvyn ylläpitäminen. Perhepalveluiden hoito- ja palvelumuodot ovat kustannusvaikuttavia, keveitä, hoitavia ja perhekohtaisia. Perhepalveluissa asiakkaat opastetaan ajoissa kohdistetun palvelun piiriin, jonka käyttäminen on sujuvaa digitaalisuuden käytön sekä palvelujen saatavuuden kautta. Perheen hädässä ensisijaisesti avun tarjoaminen ja jatkotoimenpiteet ovat sujuvia sekä toimivia palveluja. (Eksote julkaisuaika tuntematon.)

Raportissa Hakomaa (2018, 39) toteaa lapsiperheiden palvelujen olevan yhtenä osana perhepalveluiden tulosaluetta, joka sisältyy neljään vastuulla olevaan perhe- ja sosiaalipalvelujen alueeseen. Perhepalveluiden tulosalueen tehtävät koostuvat lasten ja nuorten ennalta ehkäisevät toiminnoista, hoidon seurannasta ja arvioinneista, sekä lasten kasvuolojen turvaamisesta. Perhepalveluihin sisältyvät sosiaalityö, terveydenhuollon keskeisimmät toiminnot ja sairaanhoitoalan hoitotyöt. Palveluja on painotettu ennakkoivaan tukeen ja toimintaan.

Hakomaan (2018, 39) raportissa Lappeenrannan kaupungin Lasten ja nuorten talossa sekä talleissa lasten ja nuorten palveluja tarjoavat ”180” asiantuntijaa pääasiassa Lappeenrannan kaupungin alueelta. Imatran kaupungin Lasten ja nuorten talo sijaitsee Mansikkalan hyvinvointiasemalla, jossa palveluja tarjoavat ”50” asiantuntijaa. Lasten ja nuorten talojen toimintoihin kuuluu matalan kynnyksen lasten ja nuorten psyykkisiin sekä sosiaalisiin tekijöihin sisältyviä palveluja. Asiantuntijoiden tarjoamia palveluja ovat muun muassa sosiaalialan työntekijöiden, lasten- ja nuorten psyykkisiä häiriöitä tutkivan psykiatrian, lasten hoitoon erikoistuneen lääkärin, psykologien, perheiden kanssa heidän kotonaan työskentelevien ammattilaisten, psykologien, sairaanhoitajien, puhe- ja toimintaterapeuttien, fysioterapeuttien ja toimistotyöntekijöiden palvelut.” Lisäksi Uuden Lappeenrannan Tallin palveluihin sisältyy lasten- ja nuorten psykiatrinen viikko-osastohoito sekä sairaalakoulun palvelujen mahdollisuus.

Hakomaan (2018, 39) raportin mukaan Lappeenrannan ja Imatran kaupunkien lastentalojen palveluja tuodaan lasten ja nuorten kasvu- ja kehitysympäristöihin sekä yhteistyötä tehdään varhaiskasvatuksessa ja perusopetuksessa. Lasten ja nuorten psyykkinen ja sosiaalinen hoito järjestetään Etelä-Karjalan sosiaali- ja terveyspiirin eli Eksoten piirissä. Lapsiperheiden koteihin tehtäviin palvelu-

toimintoihin sisältyvät perheiden kotiin ohjautuva ammatillinen työ, psykiatriaan perustuva ”avo-hoito” ja ennen vauvan syntymää odottavan perheen luona järjestetyt kotikäynnit. Eksoten piirin kuuluvien kuntien ja opetuksen edustajien kanssa toimii yhteistyössä verkostollinen ryhmä, jonka tarkoituksena on päättää toiminnallisista perusteista maakunnallisesti. Työryhmän tehtävänä on paikallinen yhteistyö kuntiin esimerkiksi kouluihin.

(Hakomaa 2018, 40) toteaa, että Lappeenrannan lasten ja nuorten talojen palvelujen tarkoituksena on yksi palvelupiste. Tämä sisältää yhden yhteydenottonumeron, yhden sähköisen yhteydenotto-mahdollisuuden yhdessä paikassa ja palvelun saatavuuden ajoissa ilman odotuksia jo lasten ja nuorten tilanteen arviointivaiheessa. Tavoitteena on myös tutkimukselliset hoitokäynnit enintään viiden kerran ajan jokaiselle palvelun saajalle, lukuun ottamatta valmiita hoidollisia perusteita, muun muassa ilmoituksia lastensuojeluun. Lapsiperheelle nimetyn vastuutyöntekijän tehtävänä on hoitaa koko perheen tilannetta. Merkittäviä asiantuntijuutta tukevia menetelmiä ovat lapsen tai nuoren kasvuym-päristössä yhdessä perheen kanssa toteutettava yhteistyö ja verkostolliset yhteiset työmenetelmät muiden asiantuntijoiden kanssa. Tärkeää on tarpeellinen tiedon viestiminen peruspalvelujen puolelle ja järjestelmällinen perheen tilanteen arviointi tiiviissä yhteistyössä lapsiperheen ja mukana olevien asiantuntijoiden kanssa.

Lisäksi Hakomaa (2018, 40) esittää käytäntöön pohjautuvien menettelytapojen arviointiin sisältyvän lasten ja nuorten osallisuuden voimistamisen sekä tukemisen. Tarkoituksena on lapsen ja nuoren mahdollisuus asua kotona, osallistua normaalisti varhaiskasvatukseen tai perusopetukseen. Lapsiperheen kanssa yhdessä suunniteltu yksilöllinen hoito tarpeen mukaan nopeuttaa palveluun tulevan perheen tuen saamista tai palveluun lähettävän tahon tuen tarjoamista. Olennaista ei ole tässä vaiheessa oikein kohdistettu tuen tarve, vaan arjen ongelmat riittävät perusteeksi palvelun saatavuuteen. Perhepalvelujen nykyaikaistaminen vaikuttaa johtamiseen. Johtamiseen sisältyy samanlainen näkemys, suunnitelma, merkitys, opiskelu, järjestelmän kehittäminen ja luottamuksellisuus. Digitaaliset hoitojärjestelmät, viestinnän vähyys, ammatillisesti kapeat näkökulmat, työyhteisön luokittelu ja lain säädökset vaikuttavat negatiivisesti palvelujen nykyaikaistamiseen.

Lappeenrannan ja Imatran kaupunkien Lasten ja nuorten talojen toiminta on hyvin keskitetty lapsiperheiden ja eri asiantuntijuuksien sekä toiminnallisen verkostoyhteistyön kanssa. Perheet saavat matalan kynnyksen palveluja ajoissa joko itseohjautuvasti vaihtoehtoisten yhteydenottomahdollisuuksien avulla sekä eri asiantuntijoiden yhteistyön kautta. Pohdin kriittisesti palvelujen asiantuntijoiden työresurssien eli työntekijöiden ja työajan riittävyttä, yhteistyön toimivuutta, tietojen viestintää sekä yhteisten digitaalisten hoitosovelluksien käyttöä ja hoitojärjestelmään yhdenmukaisten kirjausten käyttöä. Näiden toimintojen pitää olla yhtenäiset ja toimivat palvelujen järjestämisen onnistumiseen lapsiperheiden hyväksi.

3 VANHEMMUUS

Vanhemmuus määritellään perhekokonaisuuden mukaisesti. Avioliitossa olevilla vanhemmilla on vankka oikeudellinen suoja. Lainlaatija on myös huomionnut käytössä olevat adoptio- ja keinohedelmöitysmahdollisuudet, jotka vaikuttavat eroihin ”biologisen eli fyysisen ja geneettisen” määritelmien välillä. (Uuskallio 2017, 9.) Biologisella vanhemmuudella tarkoitetaan vanhempia, jotka ovat sukupuolisen lisääntymisen avulla saaneet lapsen (Lakiasiantoinisto Juridinen Oy 2021). Geneettisen vanhemmuuden määritelmän mukaan lapsi on saanut alkunsa toisen henkilön antamien ”munasolujen” avulla ja lapsen saanut vanhempi ei ole välttämättä sama ihminen (Sateenkaariperhe ry julkaisuaika tuntematon).

Vanhemmuudella tarkoitetaan perhesuhdetta lapsen ja vanhempien välillä, joka antaa monenlaisia mahdollisuuksia lapsen kasvaessa. Vanhemmuus tarkoittaa vanhempina yhdessä lapsen kasvattamista ja toimimista perheenä. (Mannerheimin Lastensuojeluliitto julkaisuaika tuntematon.) Lapsiperheessä vanhempien sekä lasten keskinäiset ihmissuhteet ovat yksilöllisiä ja lasten persoonien mukaisia. Tämän lisäksi lapsella voi olla pysyviä ihmissuhteita useiden tärkeiden aikuisten kanssa. Vanhempien ajatellaan olevan monitaitoisia ja vanhemmuuteen sisältyy hellyyttä, hoivaamista, varjelemista, ohjaamista, kannustamista ja lapsen kanssa taitojen sekä kokemusten omaksumista. (Neuvo-kas perhe -tiimi 2020.)

Tärkeää on muistaa arjen keskellä olla suojea myös omalle vanhemmuudelleen. Puoliso tai elämänkumppani tai läheisistä joku aikuinen voi auttaa jakamalla arjen lastenhoitoa ja kodin töitä. Lisäksi tärkeää on vanhempien yhteisen ajan järjestäminen vanhemmuuden tukemiseksi. Nämä tekijät tukevat vanhemmuudessa jaksamista. (Omaperhe julkaisuaika tuntematon.) Vanhemmuutta on monenlaista ja siihen sisältyy useita erilaisia tuntemuksia ja kokemuksia lasten eri ikävaiheissa. Tärkeää on löytää yhteinen ajatus vanhemmuuteen liittyvistä asioista, koska silloin vanhemmuus sujuu jouhevasti ja se edistää perheen yhteenkuuluvuutta ja hyvinvointia.

3.1 Vanhemmuuden tukeminen

Vanhemmuuden tukemisella tarkoitetaan perheen vanhemman ja lapsen läheisen vuorovaikutussuhteen luomista parhaalla mahdollisella keinolla, jolla turvataan lapsen psyykkistä terveyttä ja yleisesti hyvää terveydentilaa. Tarvittaessa perheiden tilanteiden mukaisesti vanhempia voidaan auttaa vanhemmuudessa ja parisuhteessa, joka edistää koko perheen psyykkisiä, sosiaalisia ja fyysisiä osaluueita. (Pelkonen 2019, 106.)

Vanhemmuuden vaikutuksen alku on syntymisen ajankohdalla, jolloin näemme ensimmäisen kerran päivänvalon joko tyttärenä tai poikana. Syntymän jälkeen alamme kasvaa ja kehittyä naisiksi ja miehiksi sekä ehkä tulemme lapsen tai lasten vanhemmiksi. Lapsen syntymän hetkellä alkaa sisäinen vanhemmuus, joka tarkoittaa vanhemmuuden sisäistä valmistautumisen ja kehityksen kokonaisuutta. Tämä muodostuu vanhemmuuden tuntemuksista ja näkemyksistä. Vastasyntyneen vauvan muistiin piirtyy ”fenomenologiseen muistiin” eli ruumiin muistiin fysiologisia tuntemuksia, joita ovat kokemukset hoivaamisesta, nälästä, kivusta ja erilaisista päivän tapahtumista. Vauva muistaa vanhempien ja läheisten suhtautumisen sekä vastaamisen tunnetiloihin, muun muassa tunteenpurkauksiin, hoivaamiseen ja rauhoitteluun. (Tokola & Airo 2020.)

Pienellä vauvalla ei ole vielä valmiuksia säädellä omia tunteitaan ja kokemuksiaan. Vauvalla täytyy olla aikuinen, joka auttaa tunteiden säätelyssä. Tunteiden säätelyn keinoja ovat muun muassa vauvan tyyntyttäminen ja lohduttaminen avun tarpeessa sekä vauvan ja vanhempien yhteinen iloisuus sekä hyväntuulisuus. Jos vanhemmat eivät pysty huomioimaan vauvan tunteita ja kokemuksia vauva kokee jäävänsä yksin tunteiden kanssa. Tutkimusten mukaan pienten vauvojen tunnetilat ja kokemukset vaikuttavat paljon vauvan neuropsykologiseen sekä tunteiden kehitykseen. Pieni vauva rakentaa tuntemuksien mukaan ajatusta ympäristöstä, ihmissuhteista ja periaatteista. Tuntemukset vahvistavat vauvan kokemusta itsestä ja kehittävät omanarvontuntoa. Nämä seikat perustuvat vanhemmuuden kypsymiselle ja sisäiselle vanhemmuudelle sekä mahdollistavat tulevaisuudessa aikuisen vanhemmuuden. (Tokola & Airo 2020.) Katsekontakti ja vuorovaikutus vauvan kanssa sekä vauvan hoivaaminen vaikuttavat merkittävästi lapsen kasvaessa hyvään kehitykseen ja itsetunnon vahvistamiseen sekä vahvistavat vanhemman ja lapsen tunnesidettä.

Vanhemmuuden tukeminen jaetaan pääluokkiin, joita ovat ”universaali, kohdennettu ja intensiivinen” tukeminen. ”Universaalin” eli yleismaailmallisen tuen tarkoituksena on vahvistaa erityisesti lapsen ja vanhemman hyvinvointiin vaikuttavia tekijöitä sekä huomioida ajoissa avun tarpeen mahdollisuus, joita ovat muun muassa äitiysneuvolapalvelut. Nämä palvelut saavuttavat melkein kaikki tulevat äidit ja isät. Vanhemmuuden vahvistamiseen tarkoitettu ”kohdennettu” tukeminen on suunnattu perheille, jotka kuuluvat riskiryhmään muun muassa psyykkisten vaikeuksien tai lapsen erityisten tuen tarpeiden vuoksi. Tuki tulee huomioida muun muassa ennenaikaisen syntymän, kehityksellisen hidastumisen tai pitkäaikaissairauden vuoksi. Perhe voi saada kohdennettua tukea esimerkiksi vanhempien ryhmästä tai perheneuvolan palveluista. Intensiivisen eli tiiviin tuen tarkoituksena on perheille tuen tarjoaminen ajoissa muun muassa päihdeongelmaisten vanhempien tai heidän vakavien mielenterveysvaikeuksien sekä perheväkivallan vuoksi tai jos perhetilanne altistaa ja heikentää lapsen terveyden ja iänmukaisen kehityksen. (Kalland & Salo 2020, 891.)

Yleensä vanhemmat huomioivat ensin, että lapsella on ongelmia ilmaista tunteita tai lapsen käytös muuttuu. Toisaalta vanhemmat voivat kokea haasteelliseksi avun hakemisen lapsen vaikeuksiin. Ensin tuki voi olla huomaavainen, selkeä ja luotettava keskustelu tunteista sekä kokemuksista yhdessä lapsen kanssa. Vanhemmilla on myös mahdollisuus tarvittaessa keskustella lapsen tuntevan aikuisen kanssa ja saada tukea lapsen tilanteeseen. Aikuinen tuen antaja voi olla muun muassa päiväkodin hoitaja, koulun opetushenkilöstöön kuuluva tai harrastuksen ohjaaja. Yhteisten keskustelujen avulla voidaan selvittää lapsen tilanne. Vanhemmuuden olennainen edellytys on huolehtia lapsesta ja turvata lapsen kasvu sekä kehitys. (Lasten mielenterveystalo julkaisuaika tuntematon.) Vanhemman tehtävänä on huolehtia lapsen hyvinvoinnista, rakastaa ja kasvattaa sekä opettaa lapselle yhteiskunnan sääntöjä ja lakeja sekä sivistystä. (Lasten mielenterveystalo julkaisuaika tuntematon.) Nykyisin vanhemmuus voidaan kokea haastavana ja vaikeana, koska yhteiskuntamme muuttuu ja kehittyy koko ajan. Vanhemmilla on usein kiire ja he voivat kokea sen vuoksi huonoa vanhemmuutta sekä osattomuutta arjessaan.

Sihvonen (2020, 47,88) kuvailee väitöskirjassaan teoreettisen, yhteiskunnallisen rakenteen ja sosiaalisen sekä moninaisen tutkimuksen kautta vanhemmuuden tukemista perhetukihankkeissa ja näkemyksiä vanhemmuudesta sekä sen tukemiseen vaikuttavista tekijöistä projekteissa. Tutkimuksen

mukaisesti vanhempien kanssa yhdessä toimiva vuorovaikutuksellinen toiminta vahvistaa vanhempien vertaistukea, osallisuutta ja ryhmäytymistä. Tutkimuksessa ”yhteisöllinen vanhemmuuden tukeminen” tarkoittaa vanhemmuuden tukemiseen sisältyvää jaotettua kulttuurista vanhemmuutta.

Vastaavasti Tusla - The Child and Family Agency (2022) ”vanhemmuusstrategian” mukaan jokaisen vanhemmuuden auttaminen ja vahvistaminen ovat merkittäviä tekijöitä lapsiperheiden yhteenkuuluvuuden tiivistymiselle. Näistä tekijöistä lapset hyötyvät ja ne mahdollistavat heille kuuluvia etuuksia. Lisäksi tutkimuksessa ilmenevät lapsiperheiden vahvojen ominaisuuksien hyödyntäminen perheen lähimmäisten ihmisten ja apua tarjoavien asiantuntijoiden palveluiden avulla, muun muassa yhteistyössä tukipalvelujärjestelmien, maksutta apua tarjoavien henkilöiden ja viranomaisten kanssa. Tärkeää on huomioida lapsiperheen kohtaamiseen vaikuttavat tekijät ja erilaiset tarpeet, etenkin heikossa asemassa olevien lapsiperheiden kanssa, jotka voivat kokea taloudellista vaikeutta ja yksinäisyyttä. (Tusla - The Child and Family Agency 2022, 6–7.)

”Vanhemmuuden tuen kansallinen malli- ja strategian” mukaan vanhemmuuden tukimuotoja on täsmennetty informaation tiedottamisella ja palvelumuotojen saatavuudella. Näiden avulla todennetaan lapsiperheiden vanhemmuuden tietoisuutta, luottamuksellisuutta ja osaamista sekä edistetään lapsiperheiden hyvinvointia. Vanhemmuutta edistäviä tukimuotoja voidaan tarjota erilaisten palvelujen tasojen tarpeiden mukaisesti, joita ovat ensimmäisen tason tavallisimmat neuvontaan ja vanhemmuuteen sisältyvät keskustelut sekä tapahtumat ja tiedottamiset. Toisen tason palvelut ovat tarkoitettu vanhemmille, jotka tarvitsevat poikkeuksellisia yksittäisiä tai useampia tuen palveluja. Nämä palvelut sisältyvät muun muassa vanhemmuuteen, kasvatukseen ja kotona tehtävään työhön. Kolmannen tason palvelut ovat moninaisia tuen palveluja, muun muassa terapeuttisia hoidollisia palveluja- ja järjestelmiä sekä turvallisuuteen vaikuttavia toimintasuunnitelmia. Neljännen tason palveluilla tarkoitetaan pitkittynyttä ja tiivistä tukimuotoa, joihin sisältyvät valinnaiset tuelliset, hoidolliset ja terapeuttiset toimenpiteet sekä toimintasuunnitelmat. Tutkimuksessa tuotiin esille tukea saavien vanhempien positiivisia tuntemuksia tukimuotojen saatavuudesta. Vanhemmat painottivat toisilta vanhemmilta saatavaa vertaista tukea. Lisäksi he kokivat tulleen kuulluiksi ja heidän osallistumisensa mahdollistui tuen tarpeiden päätöksissä. Tukimuotojen palvelujen tarjoavien näkemysten mukaan heidän työnsä toteuttamiseen sisältyvät tekijät painottuivat enenevässä määrin vanhemmuuden tiiviiseen vahvistamiseen, päätöksiä toteuttamiseen ja yhteistyöhön perheiden mukana. (Tusla - The Child and Family Agency 2022, 13–14, 17.)

Kerppolan väitöskirjan (2021,36) mukaan perheen vanhempien voimavaroihin sisältyy pärjäämisen tuntemus vanhepina arjessa, kyky tehdä päätöksiä vaikeissa tilanteissa ja tarvittaessa tuen pyytäminen. Voimavaroihin sisältyy myös vanhempana informaation ja osaamisen edistäminen lapsen kehityksen tukemista varten. Tärkeää on vahvistaa lapsiperheen arkea, yhteisöllisyyttä ja voimavaroja, jotka vaikuttavat vanhemmuuteen, lasten kasvatukseen, parisuhteeseen ja mahdollisesti vanhempien erotilanteisiin tai yllättäviin elämän vaikeuksiin joko avoimen tai suljetun yhteisöllisen tuen avulla. (Kerppola 2021, 36.)

3.2 Perheneuvola vanhemmuuden/vanhempien tukena

Kasvatus- ja perheneuvonta sisältyy saavutettavissa olevaan palveluun, josta voi saada tukea itseohjautuvasti tai yhteisten asiantuntijoiden kautta. Kasvatus- ja perheneuvontaan sisältyy sitoutuneisuuden, ilmaisen palvelun ja asiakkaan tarpeita vastaavan toiminnan säännöt. Toiminnasta päätetään yhdessä perheen kanssa ja tarpeen mukaan yhteistyössä ”opetus-, terveys- ja sosiaalitoimen kanssa.” (Kalmari 2023.)

Alhon väitöskirjan (2017, 55) mukaan perheneuvolatyöllä on historiallinen menneisyys, josta on historian mukaan vähän tutkimustietoa (Alho 2017, 55). Kotimaassamme ajanjakson ”1800–1900” taitteessa huomioitiin mielenterveyden näkökulmasta huonotapaisten ja lainsäädäntöä noudattamatta jättävien lasten käytöstä. ”Vuonna 1901 suojelukasvatuskomitean” toimeksi määrättiin suunnittelemaan kyseisten vanhempien jälkikasvun havainnoiminen ja heidän hoitamisensa. Kuitenkin ”vuonna 1905 komitean” esityksellä ”erityisen osaston” toiminnan aloitukselle ei vielä ollut perusteellista syytä. (Punnala 2018, 8.)

”Kenraali Mannerheim” avasi ”Mannerheimin Lastensuojeluliiton” ensimmäisen varsinaisen ”kasvatustusneuvolan vaikeiden lasten tutkimus- ja kasvatuksen neuvonta-aseman syksyllä vuonna 1925 Helsingissä.” Neuvonta-aseman työtehtävissä toimi ”suojausvalvoja”, jonka tehtävänimike muutettiin jälkepäin ”psykiatrisyhteiskunnalliseksi työntekijäksi.” Hänen tehtäviinsä sisältyivät lääkärin päätösten mukaisesti erityisen haasteellisten ja hoidettavien luonnehäiriöisten sekä kehitysvaikeuksista kärsivien vanhempien jälkikasvun huoltaminen. (Punnala 2018, 10.) Tutkitun tiedon määrän vähyys on merkittävä asia, vaikka perheneuvolatyötä on tehty yli sadan vuoden ajan eri työnimikkeellä. Nykyään perheneuvolatyötä tutkitaan enemmän ja siitä on olemassa useita tutkimuksia.

Varhaisella puuttumisella tarkoitetaan lasten ja nuorten ongelmien ennakointia ja tukemista. Toimivalla varhaisella puuttumisella ennalta ehkäistään vaikeuksia ja mahdollistetaan niihin reagoimisen ajoissa ennen vaikeuksien lisääntymistä. Lisäksi varhainen puuttuminen tukee lasten ja nuorten omia voimavaroja ja osaamisen valmiuksia aikuisuutta varten. (Early Intervention Foundation julkaisuaika tuntematon.)

3.3 Perheneuvolan toiminta

Sosiaalihuoltolain asetuksen mukaan kasvatus- ja perheneuvonnan tarkoituksena on tukea lapsen hyvinvointia, kasvua ja kehitystä, vanhemmuutta sekä lapsiperheiden selviytymistä ja heidän omia vahvuuksiansa. Lisäksi tarkoituksena on tukea perheiden arkea ja perheen jäsenten vuorovaikutussuhteita- ja taitoja. Kasvatus- ja perheneuvonnan tavoitteena on turvata lasten kasvuympäristö, vanhemmuuden ja lapsiperheiden psyykkisen sekä sosiaalisen hyvinvoinnin tukeminen ja näihin tavoitteisiin estävien haittojen vähentäminen. Tarkoituksena on tukea lapsen ja vanhempien vuorovaikutusta, mukautuvuutta sekä molempien puolisoitten tasa-arvoista mahdollisuutta jakaa perheen arkea ja lasten kasvatusta. (Sosiaalihuoltolaki 1301/2014, 26 §.)

Lisäksi kasvatus- ja perheneuvonnan tavoitteena on edistää uudenlaisia toimintatapoja ja yhteistyön menetelmiä. Erityisesti huomioidaan nuorten ja heidän vanhempiensa tuen tarve esimerkiksi ryhmämuotoisessa tukipalvelun muodossa. ”Kasvatus- ja perheneuvontaa” voidaan tuottaa lapsiperheen

tarpeiden mukaan toimipaikan lisäksi myös perheen kodissa tai tarvittaessa toisessa ympäristössä, esimerkiksi koulussa. Kasvatus- ja perheneuvontaa voidaan toteuttaa muun muassa kuntouttavana tukena perheen kodissa. Tärkeää on perheiden ja eri asiantuntijoiden työskentely yhdessä ja saada aikaan tuloksia, joihin kaikki osallistujat ovat tyytyväisiä. Siten ammattihenkilöstö voi asiantuntevammin auttaa lapsiperheitä ja asiakastyöhön sisältyvät asiakasdokumentoinnit kirjataan sosiaalihuollon asiakasrekisteriin. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2017, 78.) Perheen jäsenten kuuleminen, vuorovaikutus ja luottamus yhteistyössä asiantuntijoiden kanssa on tärkeää ja korostuu perheneuvolatyössä.

Perheneuvolassa on saatavilla useiden ammatillisten asiantuntijoiden, muun muassa psykologien, sosiaalityöntekijöiden, lääkäreiden, puheterapeuttien, perheneuvojen -ja terapeuttien yhteistyössä organisoitua palvelua, joka voi olla sidoksissa sosiaalityöhön. Kuntien on mahdollista hankkia myös tarvittaessa perheneuvolan palvelut ostopalveluna palvelun tarjoajalta. (Sosiaali- ja terveysministeriö julkaisuaika tuntematon.) Perheneuvolapalvelu on moninaista ja tarvitsee laaja-alaista asiantuntijuutta yhteistyössä eri toimijoiden kanssa, koska siten lapsiperheet saavat tarpeen mukaan oikein kohdistetun tuen.

Kasvatus- ja perheneuvolan toimintaan voidaan sisällyttää lisäksi terveydenhuollon palvelut. Palvelutehtäviä voidaan tarjota yhdistettynä kokonaisuutena, jotka ovat kuitenkin sisällöllisesti tärkeitä erottaa toisistaan erillisen lainsäädännön mukaan. Tämän mukaan määräytyy ajallisesti perheneuvolan asiakastietojen kirjaaminen ja palvelujen organisointi. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2017, 79.) Palvelusuunnitelman-, toteutuksen- ja arvioinnin asianmukainen sekä riittävä dokumentointi palvelujärjestelmään edistää perheen tuen saamista ajoissa ja kohdennetussa palvelussa. Perheen kanssa työskentelevien asiantuntijoiden on helpompi palata uudelleen perheen tilanteeseen ja tarvittaessa huomioida ajoissa puutteet tuen saamiseksi.

3.4 Pohjois-Savon sosiaali- ja terveydenhuollon kehittämishanke eli POSOTE20 Tulevaisuuden sote-keskus-hanke

Pohjois-Savon alueella toimii ”Pohjois-Savon sosiaali- ja terveydenhuollon-kehittämishanke eli POSOTE20 Tulevaisuuden sote-keskus-hanke”, jonka tarkoituksena on löytää ratkaisevia lähestymiskeinoja Pohjois-Savon alueen hyvinvoinnin edistämiseksi. Hankkeen avulla saamme tulevaisuudessa kokemuksellista tietoa toimintamenetelmistä Pohjois-Savon tulevan hyvinvointialueen palvelujen käyttäjien ja toimijoiden kautta hyvinvoinnin sekä terveyden edistämiseksi. (POSOTE20 Tulevaisuuden sote-keskus/ Pohjois-Savon hyvinvointialue julkaisuaika tuntematon.)

Hankkeeseen sisältyy kaksi vaihetta. Ensimmäisessä vaiheessa Pohjois-Savon alueella sosiaali- ja terveydenhoidon organisoijat yhdessä olivat mukana puolitoista vuotta kestäneessä ”POSOTE20 SOTE -rakenneuudistus-hankkeessa.” Hanke alkoi ”elokuussa vuonna 2020 ja päättyi joulukuun lopussa vuonna 2021.” Hankkeen tarkoituksena oli toteuttaa hallintotoimien ja tietotekniikan hyödyntämiseen edistävien toimenpiteiden kehittämistä sekä omaehtoisen ”Pohjois-Savon alueen sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksen suunnittelun.” (POSOTE20 Tulevaisuuden sote-keskus/Pohjois-Savon hyvinvointialue julkaisuaika tuntematon.) Hankkeen toinen vaihe ajoittuu vuosille ”2022–2023.” ”POSOTE20 Tulevaisuuden sote-keskus -hanke” sisältyy sosiaali- ja terveysministeriön organisoimaan sekä taloudellisesti tukea antavaan kansallisen tulevaisuuden sote-keskus-ohjelmaan (POSOTE20 Tulevaisuuden sote-keskus/ Pohjois-Savon hyvinvointialue julkaisuaika tuntematon).

”Tulevaisuuden sosiaali- ja terveyskeskus - ohjelman” tehtävänä on luoda maahamme monipuolisia ja toimivia sosiaali- ja terveysasemia. Sosiaali- ja terveysemien tehtävänä on tarjota kansalaisille tarpeen mukaisia palveluja ja luoda sekä edistää heidän uskoaan sosiaali- ja terveydenalan tarjoamiin palvelujärjestelmiin (Sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen uudistus julkaisuaika tuntematon.) Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen tehtävänä on asiantuntemuksen omaavana vahvistaa maanlaajuisesti hankkeita (POSOTE20 Tulevaisuuden sote-keskus/Pohjois-Savon hyvinvointialue julkaisuaika tuntematon).

3.5 Kasvatus- ja perheneuvonnan tuen menetelmät POSOTE20 Tulevaisuuden sote-keskus-hankkeessa

Pohjois-Savon hyvinvointialueen POSOTE20 Tulevaisuuden sote - keskus- hankkeeseen sisältyvät yhdessä perheen kanssa vanhemmuuden, perheiden ja vanhempien keskinäisten suhteiden, vauva-perheiden auttaminen sekä lasten kehittymiseen vaikuttavien asioiden jakaminen lapsen tai nuoren eri ikävaiheissa. Lapsen tai nuoren kielellisen ilmaisun ja hermostollisen ongelman vaikeudesta keskusteleminen yhdessä perheen kanssa tukee vanhempien käsitystä lapsen tai nuoren tilanteesta. Perheen kriisitilanteissa tärkeää on lapsen tai nuoren tarpeellinen tukeminen ja tunteiden sanoittaminen yhdessä lapsen kanssa. Lisäksi ammattilaisten tukeminen tarjoamalla konsultoinnin mahdollisuutta yhteistyössä eri toimijoiden kanssa ja luennoimalla tilaisuuksissa sekä toimimalla yhdessä Perheentalo- yhdistysten kanssa. Kasvatus ja perheneuvonnan tarkoituksena on yhdessä toimiminen eri yhteistyötahojen ja perheen kanssa tarvittavan palvelun suunnittelussa perheen hyödyn saavuttamiseksi. Asiantuntijoiden työn tukena voidaan käyttää erilaisia menetelmiä. (Moursad 2022) Laadullisessa opinnäytetyössäni kasvatus- ja perheneuvonnan tuen menetelmät ovat merkittäviä tarkoituksen, tavoitteiden ja tutkimuskysymysten osalta.

Näihin menetelmiin sisältyvät muun muassa ”IPC-menetelmä eli nuorten masennuksen interventio,” jonka avulla voidaan hoitaa ennalta ehkäisevästi masennukseen liittyviä ongelmia esimerkiksi tukemalla sosiaalisia vuorovaikutussuhteita ja vähentämällä niiden aiheuttamia ongelmia. Menetelmää voidaan käyttää esimerkiksi koulu- ja opiskeluterveydenhuollossa sekä mielenterveyden palveluyksiköissä. Menetelmä sisältää ”3–6” tapaamiskertaa yhdessä muun muassa terveydenhuollon ammattilaisen tai koulukuraattorin kanssa. (Mielenterveystalo.fi julkaisuaika tuntematon.)

”Cool Kids-menetelmä” on pelkoa, tuskaisuutta ja levottomuutta kokeville ”7–17-vuotiaille lapsille ja nuorille” tarkoitettu menetelmä, jonka avulla tuetaan hoidollisesti tiedollisesta käyttäytymistä. Tämän avulla voidaan opettaa ja voimistaa lapsen tai nuoren pahaa oloa aiheuttavia asioita ennalta ehkäisevästi tukemalla olemassa olevia voimavaroja yhdessä perheen kanssa, esimerkiksi koulutuksellisella terapialla, havainnoimalla lapsen tuntemuksia ja helpottamalla ahdistusta aiheuttavia tilanteita. Lisäksi menetelmän avulla vanhemmille tarjotaan tukea vanhemmuuteen ja keinoja jatkossa toimimiseen yhdessä lapsen kanssa, joita opetellaan jokaisella kerralla vuorovaikutusten, harjoittelujen, pelaamisen ja roolien kautta. Tapaamiskertoja on kymmenen, joita järjestetään alkuvaiheessa joka viikko. Jatkossa tapaamiskerrat harvenevat joka toiseen viikkoon. Tapaamiset voidaan toteuttaa yhdessä lapsen ja vanhempien kanssa tai erikseen lapsen sekä vanhempien kanssa. ”7–12-vuotiaiden lasten vanhempi/vanhemmat” ovat kuitenkin läsnä jokaisella tapaamiskerralla. (Kasvun tuki 2021.)

Lapset puheeksi® (LP) -menetelmän tarkoituksena on yhteinen ja keskeinen ajatus koko perheen ja lapsen arjessa mukana olevien aikuisten kanssa. Menetelmää käytetään muun muassa varhaiskasvatuksessa, kouluympäristössä, neuvolapalveluissa ja vapaa-ajalla sekä erilaisissa yhdistystoiminnassa sekä sosiaali- ja terveydenalan yksiköissä. Asiantuntijoiden tarkoituksena on tavata jokainen lapsiperhe ja etenkin arjen muuttuvia tilanteita kohdanneet perheet. Asiantuntijat voivat lapsiperheen kanssa yhteistyössä harkita ennalta ehkäiseviä keinoja perheen tukemiseksi, joilla voidaan vahvistaa lapsiperheen jokapäiväistä elämää. Keinojen avulla voidaan ennakoida ja vähentää sekä välttää suvussa ongelmien jatkumista. Menetelmään sisältyy ”lapset puheeksi” -vuorovaikutuskeskustelu ja tarpeen mukainen ”neuvonpito.” (MIELI Suomen Mielenterveys ry 2022.)

ADHD-liiton strategia on puolestaan tarkoitettu lääketieteellisesti ADHD-määrityksen saaneiden lasten vanhemmille, jonka toiminta pohjautuu strategiaoppaan mukaan tapahtuvaan ryhmätoimintamenetelmään. (ADHD-liitto julkaisuaika tuntematon) ”ADHD” eli ”Attention-Deficit/Hyperactivity Disorder-oireyhtymä” tarkoittaa aktiivisuuteen ja tarkkaavuuteen vaikuttavia haasteita. Nämä ilmenevät aivoissa ”hermoverkkojen” säätelyssä tapahtuvina kehityksellisinä häiriöinä, jolloin tyypilliset vaikeudet ilmenevät ikätasoisesti ja kehityksellisesti keskittymisvaikeutena, ylivilkkautena ja ajattelemattomana käyttäytymisenä. (Huttunen & Socada 2019.) STRATEGIA-menetelmän jaksot ovat suunnattu ”4–12-vuotiaiden lasten ja 13–17-vuotiaiden nuorten vanhemmille, joiden avulla vanhemmat saavat tietoa lasten adhd-oireyhtymästä, siihen sisältyvistä toiminnallisista vaikeuksista ja keinoista lapsen tukemiseksi. Menetelmän tarkoitus pohjautuu tutkimukseen sisältyviin tuloksiin ja yhteiskunnalliseen rakenteeseen, jossa on etenkin tärkeässä asemassa ”terveys-, sosiaali- ja kasvatusala sekä kansallinen ADHD:n Käypä hoito -suositus.” Menetelmään sisältyy viikoittain tapahtuvaa viisi ”kolmen tunnin” tapaamista. ”STRATEGIA-menetelmä” koostuu oppitunneista, vuorovaikutuskeskusteluista ja harjoitustehtävistä. (ADHD-liitto julkaisuaika tuntematon).

Vahvuutta vanhemmuuteen-menetelmä on suunnattu ryhmämuotoisena vauvaperheille. Ryhmiä järjestetään Suomen alueella useiden kuntien alueella. Ryhmät tapaavat yleensä ”8–12 kertaa joka toinen viikko 1½–2” tunnin ajan. Menetelmään sisältyy vauvaperheiden pohdinnat arkipäivän tapahtumista ja niiden vaikutuksista koko perheeseen. Pohdintojen avulla tarkoituksena on avartaa näkemyksiä yhteisestä vanhemmuudesta. (Mannerheimin Lastensuojeluliitto julkaisuaika tuntematon.) Vastaavasti ”käynti kerrallaan- eli KKT-menetelmään” sisältyy ”1–3 vastaanottokäyntiä” jatkosoittojen ja kaavakkeiden lisäksi. Menetelmä tarkoittaa päätös- ja voimavaroalähtöistä työtettä, joka on helposti ja lyhyellä ajalla saavutettavissa olevaa palvelun tukimuoto. Merkittävää on lapsen, nuoren ja perheen tapaaminen. Perhe on yhdessä vastuussa lapsen tai nuoren kanssa asettamistaan päämääristään ja saamansa menetelmän avun lopettamisesta. (Alajärven kaupunki julkaisuaika tuntematon, 2.)

Lapsi mielessä -vanhempainryhmät ovat suunnattu ”1–3-vuoden” ikäisten lasten perheille. Useissa Suomen kunnissa toteutettaviin ryhmiin voi osallistua ”4–6 lapsiperhettä.” Vanhempainryhmien tapaamiset ajoittuvat noin joka toiseen viikkoon ”1½–2” tunnin ajan sisältäen ”8” tapaamiskertaa yhdessä kahden ohjaajan kanssa. Vanhempainryhmien tarkoituksena on pohtia yhdessä kouluttajien laatimien erilaisten teemakysymysten avulla vanhemmuuden kokemuksia. Siten vanhemmat tunnis-

tavat lapsen tunteet ja hoidolliset tarpeet sekä ymmärtävät toistensa näkökulmat. Ryhmissä painotuvat myös vanhempien keskinäiset keskustelut vanhemmuudesta. Lisäksi vanhemmat saavat koti-tehtävän pohdittavaksi ryhmätapaamisten jälkeen. (Mannerheimin Lastensuojeluliitto 2022.)

POSOTE20 Tulevaisuuden SOTE - keskus- hankkeen kasvatus- ja perheneuvontaosio on laaja ja monipuolinen. Monitoimijainen yhteistyö ja sen kehittäminen on alueellisesti merkittävää lapsiperheiden hyvinvoinnin kannalta. Asiantuntijoiden työn avuksi on pohdittu erilaisten työmenetelmien käyttöönottoa alueellisesti Pohjois-Savon alueella.

4 TUTKIMUKSEN TARKOITUS, TAVOITE JA TUTKIMUSKYSYMYKSET

Laadullisen opinnäytetyöni toimeksiantaja on entinen Ylä-Savon SOTE kuntayhtymän lapsiperheiden palveluiden perheneuvola eli nykyinen Pohjois-Savon hyvinvointialue, Iisalmen lapsiperheiden palvelujen kasvatusta ja perheneuvontaa. Opinnäytetyöni aiheena on ”Lapsiperheiden varhainen tuki perheneuvolassa työntekijöiden kuvaamana.” Opinnäytetyöni tarkoituksena on kuvailla Ylä-Savon SOTE kuntayhtymän perheneuvolan työntekijöiden kokemuksia varhaisen tuen toteutumisesta ja näkemyksiä sen kehittämisestä. Tavoitteena on lapsiperheiden hyvinvoinnin edistäminen ja varhaisen tuen kehittäminen.

Opinnäytetyöni tutkimuskysymykset ovat:

1. Miten perheneuvolan työntekijät kokevat varhaisen tuen toteutumisen perheneuvolassa?
2. Miten varhaista tukea voi kehittää perheneuvolassa?

5 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

”Kansalaistiede” ei ole perinteinen käsite. Yleisesti käsite kuvaa osittain tai täysin tutkimusten toteuttajien tieteen tutkintaa, jossa tutkimusten toteuttajat eivät toteuta tutkimusta ammatillisesti. Kansalaistiedettä kuvaillaan toimintaan perustuvaksi välineeksi, jota voidaan hyödyntää tutkittaessa muun muassa ilmiötä, käytännöllisyyttä ja muutoksia. Lisäksi kansalaistiedettä voidaan soveltaa teoreettisen tutkimuksen toteutuksessa. ”Kansalaistieteen” tutkimuksessa mukana olevien henkilöiden vastavuoroinen keskusteleminen on merkittävä sosiaalinen tekijä tieteellisessä tutkimuksessa. Vuorovai-
kutusella on tärkeä merkitys tutkimuksen eri vaiheissa, muun muassa tutkimuskysymysten, aineiston keruun ja analysoinnin sekä tutkimustulosten käytössä. (Laine 2018.)

5.1 Teemahaastattelujen suunnittelu

”Tutkimuksen” toteutuksessa haasteena voi olla löytää haastateltavat mukaan tutkimukseen. Tutkimatta olevia kohteita on useita, johon ovat voineet vaikuttaa aiheen tiedollisuuden tavoittamattomuus tai tutkittavien suostumattomuus mukaan tutkimukseen. Haasteena voi olla tutkimuksen kohdistaminen tarkoin määriteltyyn ryhmään. Silloin voidaan hyödyntää informaation keräämisessä virallisten tietojärjestelmän kautta muun muassa järjestöjen työntekijöitä tai tiettyyn ryhmään osallistuvia henkilöitä. Mahdollisesti tutkimukseen mukaan osallistuvilta henkilöiltä voidaan kysyä julkaisuihin ja kokemuksiin vaikuttavat tiedot, tutkimukseen vaikuttavat tiedot esimerkiksi ammatillinen tieto ja kommunikointia varten sähköpostin osoitetiedot. (Kananen 2017, 118.)

Teemahaastattelussa tutkimuksen toteuttajan tarkoituksena on tiedostaa ja käsittää keskeistä toimintaa tutkimuksessaan, johon osallisena kuuluvat henkilö ja hänen menettelytapansa. Haastattelijan tarkoituksena on saada selville tutkimuksen olennaisia asioita tutkittavasta ilmiöstä aiheiden kautta. Tutkimusaiheet ja niiden sisällön täsmentävät kysymyslauseet hyödyntävät ja auttavat tutkimuksen toteuttajaa ymmärtämään ilmiötä ja siitä esille tulevia lisäkysymyksiä. Vastausten perusteella haastattelija voi hahmottaa ilmiön yhdistelmää. Siten haastattelija voi muodostaa kaiken kattavan näkymän ja käsityksen tutkimuksen aiheista. Kysymyslauseita viitoittaa ”tutkimusongelma,” jonka avulla toivotaan saatavan haastateltavalta vastauksia. (Kananen 2017, 90.) Haastattelumuodoista päädyin teemahaastatteluun, koska sen avulla tavoitteeni oli saada kattavia ja monipuolisia vastauksia Teemojen kysymykset muotoilin tutkimuskysymysten ja teemojen mukaisesti, joiden avulla sain vastaukset tutkimuskysymyksiin. Haastattelujen avulla tarkoitukseni oli saada luotettavia vastauksia teemahaastattelukysymyksiin ja huomioida teemojen kysymyksissä saatujen vastausten vastaavuus tutkimuskysymyksiin. (Liite 1.)

5.2 Aineiston keruu

Kananen (2017,95) toteaa teemahaastattelun olevan avoin ja laaja haastattelumuoto, jossa tarkoituksena on keskustella tutkittavasta asiasta. Avoimessa haastattelussa korostuvat tutkijan aktiivisuus ja tarkkaavaisuus. Haastatteluissa tutkija syventää aihetta tarkentavilla kysymyksillä ja pitää keskustelun koko ajan aihealueessa. Aineiston keruu ja tulosten analysointi vuorottelevat koko opin-
näytetyön ajan. Haastattelujen aineisto analysoidaan mahdollisimman pian, koska tutkijan ymmärrys ilmiöstä kehittyy tiedonkeruun avulla. (Kananen 2017, 95.)

Alkuperäisen suunnitelman mukaan tarkoitukseni oli haastatella kahdessa eri ryhmätyöpajassa perheneuvolan lapsiperheiden vanhempia Ylä-Savon SOTE kuntayhtymän alueelta. Sovitusti lähetin perheneuvolan esihenkilölle sähköpostitse tiedotteen vanhemmille opinnäytetyön tutkimuksesta, jonka perheneuvolan työntekijät jakoivat kaikille lapsiperheiden vanhemmille Ylä-Savo SOTE kuntayhtymän perheneuvolassa. Tavoitteeni oli saada kuusi vanhempaa osallistumaan tutkimukseen mukaan. Vaihtoehtoisesti lapsiperheiden vanhemmilla oli mahdollisuus osallistua teemahaastatteluihin sähköisesti Teams-sovelluksen kautta.

Ensimmäisen ryhmätyöpajan suunnittelin järjestäväni kesäkuun alussa vuonna 2022 ja vastaavasti toinen ryhmätyöpaja olisi toteutunut elokuussa vuonna 2022, joihin olin varannut sopivan ja rennon tilan Iisalmen Perheentalo Onniin ja Ilonaan. Ajallisesti haastattelut olisivat olleet kestoltaan noin kaksi tuntia sisältäen iltapalan. Perheneuvolan lapsiperheiden vanhemmilla oli mahdollisuus ilmoittautua haastatteluihin kolmen viikon ajan. Ryhmätyöpajoihin vastausaikaa jatkoin vielä kahden viikon ajan, koska ainoatakaan ilmoittautumista en saanut haastatteluja varten. Pohdin vanhempien osallistumattomuuteen vaikuttavia tekijöitä, joita voivat olla muun muassa mahdolliset estymiset ryhmätyöpajoihin osallistumisesta lapsiperheiden arjen kiireellisyyden tai elämäntilanteesta johtuvien vähäisten voimavarojen vuoksi. Lisäksi osallistumattomuuteen ovat voineet vaikuttaa leimaantumisen pelko perheneuvolan asiakkuudesta lapsiperheiden haasteiden vuoksi. Vanhemmat ovat myös voineet kokea tulevissa haastattelutilanteissa perheneuvolan asiakkuuden vaikeana ja häpeällisenä asiana.

Muuttuneen teemahaastatteluaineiston kohderyhmän vuoksi opinnäytetyön ohjaajan ja Ylä-Savon SOTE kuntayhtymän perhepalveluiden perhekeskuspäällikön kanssa keskusteltuani päätin muuttaa laadullisen opinnäytetyön näkökulmaa perheneuvolan työntekijöiden kuvaamaksi. Lähestyin Ylä-Savon SOTE kuntayhtymän perheneuvolan työntekijöitä sähköpostitse kesäkuun alussa vuonna 2022, koska heidän kesän ajan vuosiloma-aika oli alkamassa. Tämän toimintavan avulla sain nopeammin tiedotettua perheneuvolan työntekijöille teemahaastatteluista sekä tavoitin heidät haastatteluihin osallistumisesta.

Keräsin tutkimusaineistoa kvalitatiivisen eli laadullisen tutkimusmenetelmän avulla haastattelemalla Ylä-Savon SOTE kuntayhtymän perheneuvolan työntekijöitä yksilöllisesti teemahaastattelurungon teema-alueiden kysymysten ja tarkentavien jatkokysymysten avulla. Laadullisessa opinnäytetyössäni Ylä-Savon SOTE kuntayhtymän perheneuvolan työntekijöiden varhaisen tuen näkökulmat ja sen kehittäminen tulivat esille laadullisen metodin eli teemahaastattelujen kautta. Ennen haastatteluja lähetin kaikille perheneuvolan työntekijöille sähköpostin avulla tiedotteen viitaten aikaisempaan tiedotteeseen, joka oli kohdistettu perheneuvolan lapsiperheiden vanhemmille opinnäytetyöni tutkimuksesta. Lähettämässäni sähköpostissa perheneuvolan työntekijöille kerroin muun muassa opiskelijan taustastani perustiedot, opinnäytetyöni aiheen ja tutkimuskohteen muutokset.

Haastattelun aloitusta aiemmin tutkimuksen tekijä luo ”teemahaastattelurungon” aiheen ymmärryksen perusteella ja johon sisällytetään teemat ja niihin sisältyvät tarkemmat kysymykset. Haastattelutilanteessa voi muodostua ennalta määriteltyjä teema-alueita ja nämä tutkimuksen tekijän on huomioitava sekä keskusteltava niistä haasteltavan kanssa. Keskustelu aloitetaan yhdellä teemalla ker-

rallaan, josta ensin keskustellaan yleisesti siirtyen tarkempiin ja syventäviin keskusteluihin kysymysten avulla. Haastattelu edistyy vastaajan edellyttämällä tavalla ja vastaaja voi ilmaista varauksettomasti teemoihin sisältyviä näkökulmia tutkimuksen aiheesta luottamuksen lisääntyessä. Haastattelijan on haastattelun aikana tarvittaessa täsmennettävä avoimia teemojen kysymyksiä ja ylläpidettävä keskustelu teema-alueessa. Avointen kysymyslauseiden avulla saadaan tutkimuksesta monipuolista ja kattavaa informaatiota kuin tarkkaan rajatuilla kysymyslauseilla. Haastattelun jälkeen tutkimusaineisto jäsennellään analysoimalla pian haastattelun jälkeen, koska silloin tutkimuksen tekijä ymmärtää enemmän keräämästään tiedosta. Tutkimusaineiston analysoinnin avulla havaitaan tulevia lisäkysymyksiä, joihin saadaan ymmärrystä ja syventävää tietoa. (Kananen 2017, 95–99.) Haastattelujen tukena käytin etukäteen valmistelemiani ja muuttamaani teemahaastattelurunkoa, johon sisältyivät teemoihin sisältyvät tarkentavat kysymykset. Ylä-Savon SOTE kuntayhtymän perheneuvolat toimivat käytännössä Iisalmen ja Kiuruveden kaupunkien lapsiperheiden palveluissa (Ylä-Savon SOTE kuntayhtymä julkaisuaika tuntematon). Opinnäytetyöni teemahaastatteluihin osallistui kolme Ylä-Savon SOTE kuntayhtymän perheneuvolan työntekijää.

Teemahaastattelussa haastattelija ja vastaaja keskustelevat vuorovaikutteisesti vastaajan koetuista tilanteista ja tuntemuksista tutkittavasta asiasta. Tutkimuksen tekijän vuorovaikutustaidot, luottamuksellisuus, arvostus ja mielenkiinto vaikuttavat vastaajan avoimuuteen. Myönteiseen suhtautumiseen vaikuttaa myös haastattelijan kuunteleminen ja ymmärtäminen. Tutkija ei saa epäillä haastateltavan näkemyksiä ja ei voi ilmaista mielipiteitään vastaajalle. Haastattelun tulosten luottamuksellisuutta ja ”anonymiteettiä” on noudatettava. Haastattelijan ja haastateltavan vuorovaikutussuhteen kehittyminen alkaa kommunikoinnista, johon vaikuttavat omat ennakoidut ajatukset molemminpuolisesti. Haastattelija muodostaa oman näkemyksensä tutkittavasta aiheesta ja henkilöistä sekä työorganisaatiosta. Haastateltavan vastausten kautta haastattelija syventää, muuntaa ja avartaa näkemystään etenkin havainnoidessaan tapahtumaa. (Kananen 2017, 91.)

Laadulliseen tutkimukseen sisältyy myös tutkimukseen seikkaperäisesti tuotettuja asiatietoja. Tarkkoja haastattelukysymyksiä voi olla vaikea tulkita ilman luonnollisen toimintaa ja sen tiedollista perustaa. Haastattelujen aloituksessa kyselyn aiheisiin ja kysymyslauseisiin perehtyminen edellyttää monia päätelmiä. Haastatteluaiheiden avulla tarkoitus on saada kysymyksiin vastauksia, joita tavoitellaan osaavalla kysymysten muodostamisella. Haastattelu voi olla pohjana suunnittelemattomaan tai tiedollisesti harkittuihin teemoihin, joita havaitaan edeltävästi saadun tiedollisen aineiston avulla. (Kananen 2017, 92.)

Tärkeää on tarkistaa haastateltavan näkemykset kysymyksiin ja tutkimuksen tekijän oma ymmärrettävyys teemahaastatteluun. Haastattelun avulla saadun tutkimusaineiston tarkoituksena on avata tutkimuksen aihetta ja tutkimuksen tekijä havainnoi sekä tutkii haastateltavan jakamaa tietoa ja näkemyksiä aineistomateriaalien kautta. Nämä asiat ovat tutkimuksen tekijälle tarpeellisia ja arvokkaita tutkimuksen toteutukseen. (Kananen 2017, 102, 104–105.) Perheneuvolan työntekijöillä oli mahdollisuus pohtia kysymyksiin vastaamista rauhassa ja myös vastata kysymyksiin sekä tarvittaessa tarkentaa teemahaastattelujen kysymyksiä.

Haastateltava voi kertoa yleisiä vastauksia, jos haastattelun aikana hän ei koe tilannetta luottamuksellisenä. Tärkeää olisi yrittää muuttaa kysymystä haastateltavan osalta omakohtaiseen kokemukseen aiheesta, koska tutkimuksen tekijälle ei ole olennaista koota julkisten näkökulmien ja todennäköisiä otaksumia olosuhteista. Päämääränä on kokemuksellinen ja vilpitön näkemys tutkimusaiheesta. Tutkimuksen tekijä voi myös ymmärtää teemahaastattelun täsmenmävät kysymyslauseet tarkkaan rajatuiksi, jos haastattelun menetelmä on käsitetty väärin. (Kananen 2017, 102, 104–105.) Haastatteluissa etenin aktiivisesti kysymys kerrallaan, joita syvensin ja laajensin johdonmukaisesti. Näin perheneuvolan työntekijöillä oli mahdollisuus vastata teema-alueiden kysymyksiin avoimemmin ja siten sain vastaajilta laajempia sekä syvällisempiä näkemyksiä tutkimuskysymyksiin teema-alueiden kysymysten vastausten avulla.

Tutkimuksen tekijä havainnoi teemojen ja täsmennettyjen kysymyslauseiden avulla tutkimuksen ta-soa sekä syvällisyyttä. Haastattelun kysymykset on muodostettava siten, että haastateltava kertoo laajasti tutkittavasta aiheesta ja joissa ei ole ”kyllä” tai ”ei”-vastausten mahdollisuutta. (Kananen 2017, 92.) Haastatteluissa saatuja vastauksia syvensin lisäkysymysten avulla. Teemojen haastattelukysymykset muotoilin avoimiksi kysymyksiksi, joiden muodostamisessa vältin kyllä- ja ei- kysymyksiä, sillä silloin perheneuvolan työntekijöiden vastaukset olisivat jääneet suppeiksi ja pinnallisiksi.

Avoimen teemahaastattelun avulla voidaan saada myös vastauksia, jotka ovat tutkimuksen tekijälle ilmiselviä. Silloin tutkimuksen tekijä ei saa aiheesta syvempää käsitystä. Kuitenkaan tutkimuksen tekijän ei pitäisi ilmaista mielipidettensä haastateltavalle asian hyödynnettävyyden mahdottomuudesta, totuuden mukaisuudesta ja oikeasta tai virheellisestä sekä perättömästä tiedosta. (Kananen 2017, 100.)

Haastateltavien kanssa emme tunteneet toisiamme etukäteen, mutta mielestäni molemminpuoliset vuorovaikutukselliset keskustelut olivat toimivia ja tuloksellisia. Perheneuvolan työntekijöiden teemahaastattelujen avulla sain uutta ja ajantasaista tietoa varhaisesta perheneuvolatoiminnasta ja sen kehittämisestä. Lisäksi ymmärsin keräämäni teemahaastattelujen aineiston tärkeän merkityksen laadullisessa opinnäytetyössäni.

5.3 Teemahaastattelujen tutkimusympäristö

Digitaalisesti toteutetut verkon kautta tapahtuvat haastattelut ovat hyödyllisiä ja samalla haastavia sekä ne sopivat johonkin tiettyyn tarkoitukseen tilanteen mukaisesti. Hyötyihin sisältyvät kustannuksia hillitsevät tekijät, joita ovat esimerkiksi matkustamiseen tulevat säästöt. Haastatteliija ja haastateltava voivat tavata toisensa omalta näyttöpäätteeltä ja haastattelun voi sopia yhdessä toteutettavaksi ajallisesti paremmin omien aikataulujen mukaisesti. Verkossa tapahtuva haastattelu antaa edellytykset keskustelujen tallennukseen ja tarjoaa mahdollisuuden luontevampaan vuorovaikutukseen ilman kirjallisia merkintöjä. Verkon kautta tapahtuvien haastattelujen oletuksena on toimivat ja teknilliset laitteet sekä niiden käytön hallittavuus. Verkon kautta tapahtuvien haastattelujen haittoihin sisältyvät vuorovaikutuksen vaikeus, koska silloin haastatteliija ei voi huomioida haastateltavan kehon eleitä, niin kuin perinteisessä kasvotusten tapahtuvassa haastattelussa. (Kananen 2017, 114–115.) Teemahaastattelut toteutin sähköisesti Teams-sovelluksen avulla, koska tämä menetelmä sopi aikataulullisesti paremmin perheneuvolan työntekijöiden työpäivään, kuin kasvotusten tapahtuvat

haastattelutilanteet. Haastattelutilanteet sujuivat aikataulullisesti ja teknisesti hyvin. Haastattelutilanteiden riskeinä olisivat voineet olla mahdolliset tekniset haasteet, muun muassa kuvan tai äänen laadun toimimattomuudet tai yhteisen vuorovaikutuksen vaikeudet, esimerkiksi haastattelutilanteiden rauhaton ympäristö ja suppeat keskustelut teema-alueiden kysymyksistä.

Haastattelutilanteissa huomioitaviin seikkoihin sisältyvät laadullisen tutkimustyön materiaalin hankkimiseen hyödynnetyimmät menetelmät, joiden toteutuminen riippuu tutkimuksen toteuttajan ja tutkimuksen kohteen molemminpuolisesta keskusteluyhteydestä. Haastattelutilanne on asianmukainen, jos sen avulla tietoisuus tutkittavasta asiasta laajenee. Huomioitavaa on myös haastattelussa tiedon todenperäisyys, koska haastateltava voi tuoda esille virheellistä informaatiota oman tai toisen hyödyn tavoittelemiseksi. Yleensä haastattelutilanteet ohjautuvat menneisyyteen ja ne muodostuvat esille tulevista asioista sekä ilmauksista. Näiden tarkoitukset voivat olla monikäsitteisiä, muun muassa kielellinen monimuotoisuus ja sanojen ymmärrettävyys. Tavanomaisessa kansankielessä puhetta ilmaistaan laajasti, joka ei ole tarkkaan rajattu. (Kananen 2017, 89–90.) Yksilölliset teema-haastattelutilanteet olivat rauhallisia ja keskustelut olivat avoimia ja luottamuksellisia. Vuorovaikutuksellinen keskustelu ja katsekontakti säilyivät hyvin haastattelutilanteiden aikana.

5.4 Saturaatio eli aineiston kylläntyminen ja litterointi

Laadulliseen tutkimukseen ei sisälly haastateltavien lukumäärästä tarkkaa sääntöä. Tutkimuksen tarkoituksena ei ole ennakoidusti määrittää tai laskea määriä. Saturaation eli aineiston kylläntymisen määrä on sopiva, jos haastatteluissa esille tulevat asiat eivät enää muuta tutkimuksen aineistoa ja ne eivät tuo uusia näkemyksiä tutkimusaineistoon. (Kananen 2017, 126.) Seurasin aineiston kylläntymistä haastattelujen edetessä ja haastattelujen aikana huomasin, että tutkittavaan aineistoon en saanut perheneuvolan työntekijöiltä enää lisää uusia näkemyksiä. Vaikka haastateltavia opinnäytetyön tutkimuksessa ei ollut kuin kolme perheneuvolan työntekijää, niin huomion jo muutamien haastattelujen jälkeen keränneeni riittävän tutkimusaineiston. Aineiston määrän riittävyttä tuki myös laaja ja monipuolinen tutkimuksellinen teoriatieto.

Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006) toteavat litteroinnin olevan tallennettu keskustelumateriaali tai tutkimuksessa mukana olevien henkilöiden itse kirjoitettu aineisto, joka kootaan kirjoittamalla apuna käyttäen ”tekstinkäsittelyohjelmistoja.” Itse kirjoitetussa aineistossa monitulkintaisuutta voi aiheuttaa esimerkiksi haastattelujen tarkka kirjaaminen. Haastatteluaineiston kirjaamisessa tärkeää on johdonmukainen numeraalinen merkintä, koska siten haastatteluaineiston tarkasteleminen ja analysoiminen onnistuvat sujuvammin. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006.) Yksilöllisissä teemahaastatteluissa sovimme yhdessä jokaisen perheneuvolan työntekijän kanssa Teams-haastattelujen nauhoittamisesta ja tallentamisesta. Lisäksi samalla kirjoitin haastattelujen vastausten pääkohdat paperille, koska siten ymmärsin paremmin työntekijöiden näkemyksiä ja myös varmistin kerätyn tutkimusaineiston tallennuksen käsin kirjoitetusti. Siten vähensin Teams-sovelluksen tallennuksen epäonnistumisen mahdollisuutta. Litteroitua eli äänitallenteen puhtaaksikirjoitettua aineiston tekstiä kirjoitin 50 sivua. Jokaisen työntekijän kanssa sovimme yhdessä Teams-sovelluksen tallennusten poistamisesta teemahaastattelujen aineiston analysoinnin jälkeen.

5.5 Aineiston analysointi

Kvalitatiivisen eli laadullisen tutkimuksen katsotaan pohjautuvan ”empiiriseen” tutkimustyöhön eli eri tutkimusaineistojen ja niihin sisältyvien analyysien havainnointiin sekä kokemukseen perustuvaan tutkimukseen. Kokemusperäisen tutkimukseen sisältyy myös tiedollista näkemystä. Laadullisessa tutkimuksessa teoria on jäsenneiltyä esittämistä, tieteellisen kirjallisuuden ja aiemmissa tutkimuksissa esitettyjä tutkittavia aiheita sekä tutkimuksessa käytettyjä menetelmiä ja analyysitapoja. Jäsenneiltyä esittäminen tarkoittaa tutkimustehtävän näkökulmasta toimivien teorioiden omaksumista, erittelyä ja yhtenäistä järjestämistä. (Juhila julkaisuaika tuntematon.)

Laadullisen sisällönanalyysin menetelmä on teemoittelun äärellä. Silloin aineistosta tarkennetaan tutkimusongelmien kannalta tarpeelliset aiheet eli teemat, joita voidaan käyttää valinnaisina käsitteinä. Sisällönanalyysissa kohdistetaan kysymykset; mistä asioista, aiheista ja teemoista tutkittu aineisto koostuu sekä mistä haastateltavat keskusteleval. Lisäksi lauseita, kuvia ja ääniä on mahdollista hyödyntää tutkimuksen analyysivaiheessa tuotettujen kirjallisten lauseiden, haastateltavan ja haastattelijan vuorovaikutustilanteiden sekä äänitettyjen keskustelujen avulla. (Vuori julkaisuaika tuntematon.)

Opinnäytetyön aineiston sisällön analysointiin on olemassa eri menetelmiä. Teorialähtöisessä sisällönanalyysissä aineiston analyysi pohjautuu muun muassa aiempaan tutkittuun tietoon tai malliin. Vaihtoehtoisesti voi toteuttaa aineistolähtöistä sisällönanalyysiä, jonka tarkoituksena on tuottaa tutkimuksesta teoreettinen yhdistelmä. ”Yhdistelmästä” valitaan analyysiluokat aineistosta tutkimuksen tarkoituksen ja tehtävänasettelun mukaan. Nämä eivät ole ennalta sovittuja tai päätettyjä analyysiluokkia. (Tuomi & Sarajarvi 2018, 107–108.) Induktiivisessa eli ”aineistolähtöisessä sisällön analyysin” tapahtumasarjassa tutkittu materiaali jaetaan osiin ja sisältöä koskevat samanlaiset osuudet sijoitetaan yhtenäiseksi kokonaisuudeksi. Sen jälkeen kerätty materiaali kootaan yhtenäiseksi yhdistelmäksi, jonka avulla saadaan vastaukset tutkimustyön päämäärään ja tutkimustehtäviin. Merkittävää on materiaalin yhtenäistyminen ja ”abstrahoituminen”, jonka kautta tulkitaan yhtenäistä tutkimuksen toimintaa. (Kylmä & Juvakka 2007, 113.)

Tuomi & Sarajarvi (2018, 108) toteavat, että aineistolähtöisen analyysin tarkoituksena on yrittää tuottaa tutkimuksen materiaalista käsitteellinen lopputulos, jossa analysoidut yksiköt poimitaan tutkimusaineistosta tutkimuksessa määritetyn päämäärän sekä toiminnan mukaan. Analysoidut yksiköt eivät ole ennalta tarkoituksellisia tai päätettyjä. Teoreettisen tiedon tärkeys analysoinnin opastajana sisältyy menetelmäoppiin, jossa tutkimuksen esitetyt menetelmäopilliset velvoitteet opastavat analyysin toteuttamista. Aineistolähtöisessä analysoinnissa aiemmilla huomioilla, informaatioilla tai teoreettisilla tiedoilla tutkimuksen aiheesta ei ole vaikutusta analysoinnin toteutukseen tai lopputulemaan, vaan se kohdistuu analysoinnin toteutukseen. (Tuomi & Sarajarvi 2018, 108.)

”Fenomenologis-hermeneuttiseen perimään” sisältyvien tutkimusten avulla on huomioitu esimerkiksi analysointiin vaikuttavia tekijöitä. Induktiivista analyysiä voidaan käyttää varauksellisesti, kun aineistolähtöinen analyysi korostaa analysoinnissa hyödynnettyä päättelyä. Induktiivinen sisällön analyysi ei ole suoraviivaista, koska tutkintaan perustuva perimän päättelyn johdonmukainen

ajattelu on fenomenologista. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 108.) Fenomenologialla tarkoitetaan tieteen-teorian suuntaamista, jolla painotetaan henkilön huomioihin ja koettuihin tapahtumiin pohjautuvaa toiminnallista informaatiota (Jyväskylän yliopisto Koppa 2015).

Aineistolähtöisestä tutkimusta ajatellaan haastavana, koska sitä pidetään huomioitavien teoreettisten asioiden toimintaperiaatteena. Tällä tarkoitetaan tutkimuksen toteuttajan olennaisten näkemysten, tutkimusalueen ja suunnitelmallisten menettelytapojen toteuttamista, joiden avulla tutkija voi tehdä päätelmiä. Aineistolähtöisten analyysien haasteita on mahdollista selvittää teoriaa ohjaavan analyysin avulla. Silloin teoreettisista yhteyksistä on hyötyä, vaikka ne eivät perustu teoreettisen näkemykseen. Lisäksi teoriaan ohjaavan analyysin toteuttajat valikoidaan tutkimuksen materiaalista aiemmin tutkittujen ja yhdistävien vaikuttavien teoratietojen avulla. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 10.)

Teoriaohjaavassa sisällönanalyysissä teoreettiset käsitteet tuotetaan jo tiedetystä ilmiöstä. Tutkimuksen teorian tarkoituksena on tukea tutkimusta, mutta se ei perustu teoriaan. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 109, 133.) Sisällönanalyysiin sisältyy kolme vaihetta. Ensimmäisenä tulee täsmentää analyysiyksikkö, joka voi olla sana, lause tai lauseita sisältävä mietekokonaisuus. Ensimmäinen vaihe on ”aineiston redusointi eli pelkistäminen”, joka tarkoittaa ylimääräisen tutkimukseen tarpeettoman tiedon poistamista tiivistämällä tai jakamalla analysoitava tieto eri luokkiin. Tutkimuksesta valitaan samaa kuvaavia lauseita ja erilaisia kuvaavia ilmiöitä. Sisällönanalyysin seuraava vaihe on ”aineiston klusterointi eli aineiston ryhmittely”, jossa aineistosta alun perin koodatut lauseet tarkastetaan huolellisesti ja aineistosta valitaan samankaltaisuuksia sekä eroavaisuuksia kuvaavia käsitteitä. Samaa tarkoittavista käsitteistä muodostetaan ryhmiä, jotka kootaan eri luokkiin. Näistä edelleen muodostetaan alaluokkia, joita kuvaillaan yhteisellä termillä. Viimeisin sisällönanalyysin vaihe on ”aineiston abstrahointi eli teoreettisten käsitteiden luominen”, jossa jaotellaan tutkimuksen osalta merkittävä ja valittu tieto, joka kootaan teoreettisiin yhteisiin yläluokkiin ja tutkimuksen tutkitun tiedon yhdistävään teoreettiseen käsitteeseen. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 123–125, 133.)

Opinnäytetyössäni käytin teoriaohjaavaa sisällönanalyysiä, koska aineistojen avulla sain monipuolisesti analysoitavia vastauksia ja teemahaastattelujen avulla saatu kerätty aineisto on suhteutettavissa tutkimaani teoreettiseen tutkimustietoon. Analyysin ensimmäisessä pelkistämisvaiheessa tiivistin kaikista teema-alueista sisältyvät vastaukset alleviivaamalla samankaltaisia tallennettuja vastauksia kuvaavia sanoja ja lauseita. Toisessa vaiheessa tarkastin täsmällisesti alkujaan valitsemani lauseet, joista huomioin samankaltaisuuksia ja eroavaisuuksia. Samankaltaiset sanat ja lauseet muodostin ryhmiksi, joista edelleen muodostin erilaisia luokkia. Seuraavaksi muodostin luokista alaluokkia, jotka nimesin yhteisellä käsitteellä. Tätä kutsutaan aineiston ryhmittelyksi. Kolmannessa vaiheessa alaluokista erottelin tärkeän ja olennaisen tiedon, joista kokosin yhteiset yläluokat. Näistä yläluokista tiivistämällä muodostin yhdistävät luokat. Analyysin tuloksena syntyi kolme keskeistä yhdistävää luokkaa, joita ovat varhaisen tuen haasteet lapsiperheiden tukemiseen, lapsiperheiden hyvinvoinnin edistämiseen vaikuttavat palvelut ja perheneuvolatyön yhteinen koordinoiminen.

Alkuperäinen ilmaus/ lausuma	Pelkistetty ilmaus	Alaluokka	Yläluokka	Yhdistävä
<i>"Varhaista tukea lasten kantalta on, kun sanotaan että se vanhempien parisuhde on lasten koti."</i>	Vanhempien parisuhteen tukeminen	Kokemuksellinen ammatillisuus	Asiantuntijoiden kokemus ja moniammatillisuus lapsiperheiden hyväksi	Varhaisen tuen haasteet lapsiperheiden tukemiseksi
<i>"Perheohjaaja tekee tärkeitä työtä siellä kotona, että monesti on siinä sitten jo työskentelemässä ennen kuin tänne pääsee."</i>	Tuen tarjoaminen moniammatillisesti	Moniammatillinen osaaminen		

Kuva1. Perheneuvolan työntekijöiden kokemat varhaisen tuen haasteet lapsiperheiden tukemiseksi

Kuvassa 1 havainnoin esimerkin avulla perheneuvolan työntekijöiden kokemia varhaisen tuen haasteita lapsiperheiden tukemiseksi. Kuvaan perheneuvolan työntekijöiden alkuperäisiä ilmauksia/ lausumia varhaisen tuen toteutumisesta, joista muodostin pelkistettyjä ilmauksia, joita ovat vanhempien parisuhteen tukeminen ja tuen tarjoaminen moniammatillisesti. Pelkistetyistä ilmauksista muodostin edelleen alaluokkia, joita ovat kokemuksellinen ammatillisuus ja moniammatillinen osaaminen. Alaluokat tiivistin yläluokaksi, joka on asiantuntijoiden kokemus ja moniammatillisuus lapsiperheiden hyväksi. Yläluokasta muodostui yhdistävä tekijä, joka on varhaisen tuen haasteet lapsiperheiden tukemiseen.

6 TULOKSET

Opinnäytetyössä tutkijan täytyy kirjoittaa tutkimuksessa mukana olevien ihmisten kuvailemaa tutkimusaineistoa todenperäisesti. Tutkijan on tärkeää suojella tutkimuksessa mukana olevien ihmisten anonymiteettiä, jolloin tutkija joutuu pohtimaan aineiston tarpeellisen ja ylimääräisen tiedon hyödyntämistä. (Kylmä & Juvakka 154–155.) Laadullisessa opinnäytetyössäni jouduin muuttamaan opinnäytetyön näkökulmaa perheneuvolan lapsiperheiden vanhempien osalta perheneuvolan työntekijöiden näkemyksiin varhaisen tuen toteutumisesta ja sen kehittämisestä. Samalla opinnäytetyöni merkitys muuttui, koska tutkin aihetta perheneuvolan työntekijöiden kokemusten perusteella. Valmiin opinnäytetyön tulokset esittelen suullisesti perheneuvolan työntekijöille Pohjois-Savon hyvinvointialueen perhepalveluiden, Iisalmen kasvatus- ja perheneuvonnan palvelussa. Sisällön analyysin tulosten mukaan muodostuivat seuraavat yhdistävät luokat, joita ovat lapsiperheiden varhaisen tuen toimivuus ja haasteet, lapsiperheiden hyvinvoinnin edistäminen ja perheneuvolatyön yhteinen koordinoiminen.

6.1 Lapsiperheiden varhaisen tuen toimivuus ja haasteet

Ylä-Savon SOTE kuntayhtymän perheneuvolan työntekijöiden näkemysten mukaan varhainen tuki tarkoittaa perheneuvolassa lapsiperheiden ja muiden asiantuntijoiden kanssa yhteisiä ryhmätapaamisia, joiden toiminta on ollut vähäistä koronapandemian ja lapsiperheiden vanhempien motivoimattomuuden vuoksi. Henkilöstöresurssipulan eli työntekijöiden riittämättömyyden vuoksi lapsiperheiden varhainen tukeminen on vähäistä ja perheiden vastaanottoajat siirtyvät myöhemmäksi useiden kuu-kausien päähän. Perheneuvolatyö painottuu enemmän hoidolliseen, korjaavaan ja kannattelevaan tukemiseen, muun muassa lasten- ja nuorten mielenterveystyöhön.

Perheneuvolan työntekijöiden näkökulmasta varhainen tuki voisi olla toimivampaa ja henkilöstöresurssien pitäisi olla riittävää, koska siinä on tällä hetkellä vajausta. Perheneuvolan työntekijöiden kokemusten mukaan yhteistyötä täytyisi tehdä enemmän, muun muassa äitiys- ja lastenneuvolan, varhaiskasvatuksen ja koulujen oppilashuollon kanssa. Osa perheneuvolan työntekijöistä kertoi vastaavasti myös yhteistyön sujuvan neuvolan, koulujen oppilashuollon, lastensuojelun ja perhesosiaalityön kanssa. Lisäksi perheneuvolan työntekijöiden näkemyksen mukaan vanhempien parisuhteen toimivuus on osa varhaista tukea lapsiperheiden tukemiseksi.

Perheneuvolan työntekijöiden mukaan Ylä-Savon SOTE kuntayhtymän lapsiperheiden on mahdollista saada varhaista tukea, muun muassa soittamalla kahtena päivänä viikossa klo 12–14 välillä perheneuvolaan tai soittamalla suoraan perheneuvolan työntekijälle. Silloin vanhempien on mahdollista saada suoraan neuvoa ja tukea jo varhaisen vaiheen pienissä pulmissa keskustelemalla myös anonymisti, jolloin asiakastietoja ei kirjata hoitojärjestelmään. Perheneuvolan työntekijät tarjoavat tukea myös puhelujen avulla lapsiperheiden suuremmissa haasteissa, jolloin asiatiedot kirjataan ylös. Silloin tulevat lapsiperheet jäävät jonoon odottamaan perheneuvolan tapaamisaikaa. Lisäksi koulujen oppilashuollon toimijat, lastensuojelun, varhaiskasvatuksen, neuvoloiden ja kolmannen sektorin työntekijät voivat olla yhteydessä perheneuvolaan lapsiperheiden puolesta tarvittavan tuen saamiseksi. Perheneuvolassa toimivat yleensä sosiaalityöntekijä ja psykologi työpareina, jotka suunnittelevat, toteuttavat ja arvioivat yhdessä perheen kanssa heidän tuen tarpeensa. Psykologi toteuttaa

tutkimukset yhdessä lapsen kanssa ja sosiaalityöntekijä keskustelee sekä kartoittaa yhdessä vanhempien kanssa lapsen ja perheen taustaa.

Akuuteissa lastensuojelutilanteissa lapsiperhe voidaan ottaa perheneuvolan asiakkaaksi aikaisemmin tai esimerkiksi kouluilla kuraattori tai koulupsykologi tapaavat sekä tukevat koululaista ennen perheneuvolatyöntekijöiden tapaamista. Pitkän odotusajan vuoksi osa perheistä turhautuu odottamiseen, jonka vuoksi he hakeutuvat toiselle palvelujen tarjoajalle tuen saamiseksi. Perheneuvolan työntekijöiden haastatteluissa ilmeni myös toisenlaisia kokemuksia. Lapsiperheiden vastanoton odotusjonot ovat lyhyemmät perheneuvolaan, johon vaikuttavat perheneuvolan sijainti ja toimiva verkostoyhteistyö eri tahojen kanssa.

Kuitenkin osa perheneuvoloiden lapsiperheistä kokee saavansa ennalta ehkäisevästi varhaista tukea. Perheet tuovat sen ilmi oma-aloitteisesti kertomalla asiakaskäyntien yhteydessä. Perheneuvolan työntekijät keskustelevalle ja arvioivat myös lapsiperheiden kanssa käyntien hyötyjä sekä edistystä perheiden tukemiseksi. Lapsiperheet ovat mukana suunnittelemassa, toteuttamassa ja arvioimassa tuen tarvetta työntekijöiden kanssa, jossa myös mahdolliset yhteistyötahot ovat myös mukana. Osa lapsiperheiden vanhemmista puolestaan eivät ole etukäteen motivoituneita osallistumaan edellä mainittuihin asioihin, jolloin he voivat kokea yllätyksenä yhteistyökeskustelujen myönteisen tuen hyödyllisyyden perheidensä auttamiseksi.

”Kuka voi kannatella siinä silloin ennen kuin pääsee tänne meille, että jos on koululaisista vaikka kyse, että onko siellä koulupuolella kuraattori tai psykkari tai tällöinen sitten, joka voi kannatella sen aikaa.”

”Jos jossakin se tulee puheeksi esimerkiksi se oma väsymys tai sitten se semmoinen keinottomuus sitten lapsen kanssa, että miten menettellään.”

6.2 Lapsiperheiden hyvinvoinnin edistäminen

Perheneuvolan työntekijöiden kokemuksilla lapsiperheiden hyvinvoinnista perheneuvolassa tarkoitetaan lapsiperheiden vanhempien voimaannuttamista lisäämällä perheiden voimavaroja ja keinoja haastavissa elämäntilanteissa perheneuvolan työntekijöiden sekä mahdollisten muiden tukitoimien tukemana. Näiden keinojen avulla lapsiperheiden vanhemmat ovat yleensä tyytyväisempiä ja perheet voivat paremmin. Perheneuvolan työntekijät totesivat perheiden tukitoimien, esimerkiksi lasten yökylätoiminnan edistävän vanhempien voimavaroja ja perheiden hyvinvointia.

”Koitetään toki löytää myös niitä voimavaroja sieltä ja miettiä, että mikä on jo hyvin.”

”Luonnolliset verkostot; onko sisarusia, onko jotakin tällöisiä olemassa olevia ystäväperheitä, josta saa tukea ja sitten myös tämä kolmannen sektorin toiminta sekä kerrotaan näistä ryhmistä mitä on olemassa ja yökylätoiminnasta.”

Perheneuvolan työntekijät kokivat lapsiperheiden hyvinvoinnin edistämisen perheneuvolassa osittain olevan toimivaa, koska osa vanhemmista tuo esille myönteisiä kokemuksia vastaanottokäynneillä, mutta osa vanhemmista ei vastaavasti kerro tuntemuksistaan lainkaan. Perheneuvolan työntekijät keskustelevat vastaanottokäynneillä lapsiperheiden vanhempien ja lasten kanssa heidän tuntemuksistaan, kokemuksistaan ja antavat myönteistä palautetta sekä motivoivat perheitä tarpeen mukaisesti.

”Kyllähän se näkyikin sitten, että jos henkistä lepoa on tullut. Arjen hyvinvointi näkyy jatkossa, kun se työskentely on alkanut, niin sitten kun meillä on sitten seurantapalaveri katsotaan, että ollaanko tavoitettu niitä tavoitteita mitä asetettiin sillä ensimmäisellä käynnillä, niin kyllähän se näkyikin ihmisissä yleensä.”

Perheneuvolan työntekijöiden näkemysten mukaan lapsiperheiden hyvinvointia voisi edistää perheneuvolassa tukea antavien asiantuntijoiden määrän lisäämisellä, esimerkiksi koulujen oppilashuoltoon enemmän psyykkareita, kuraattoreita ja psykologeja. Näiden keinojen avulla vähennettäisiin lasten huonovointisuutta. Perheiden matalan kynnyksen harkinnanvaraisia maksuttomia tukipalveluja täytyisi olla enemmän tarjottavissa ennen kuin perheiden haasteet kasvavat suuremmiksi. Lisäksi lapsiperheiden asiakastavoitteet ja yhteistyötahojen asiantuntijoiden työn jakaminen täytyisi olla selkeämpää ja johdonmukaisempaa.

”Koulujen oppilashuoltoon henkilökuntaan pitäisi lisätä psyykkareita, kuraattoreita ja tsemppareita, heitä pitäisi olla tosi paljon.”

”Lapsiperheiden tukemista pystyisi harkinnalla vaikka saamaan to-della pienellä summalla tai vaikka ilmaiseksi, silloin kun katsotaan että se sitä vanhempaa tukisi.”

6.3 Perheneuvolatyön yhteinen koordinoiminen

Perheneuvolan työntekijöiden näkemysten mukaan neuvontaa ja ohjausta lapsiperheiden sekä muiden yhteistyötahojen kanssa tulisi olla yhä enemmän tiiviimpää ja varhennettua tukemista sekä ajoissa tapahtuvaa yhteistyötä. Lapsiperheille täytyisi järjestää enemmän matalan kynnyksen palvelun tarjoajia lasten hoitoa varten vanhemmuuden jaksamisen tueksi ja palvelujen hintojen täytyisi olla kustannuksiltaan matalia tai maksuttomia. Perheneuvolan työntekijöiden kokemusten mukaan kolmannen sektorin järjestöillä ja yhdistyksillä ei ole tarpeeksi tarjota lapsiperheille tukipalveluja.

Yleensä lapsiperheille suunnatut tukiperheet ovat tarkoitettuja erilaisten perheen haasteiden kanssa sinnitteleville lapsiperheille, joiden avulla tarkoituksena on lisätä sekä ylläpitää lapsiperheiden voimavaroja. Etenkin lapsiperheiden nuoret vanhemmat kokevat arjen kuormitusta, koska heillä ei ole vielä ehtinyt kertyä elämäkokemusta ja varmuutta vanhemmuudesta. Perheneuvolan työntekijät kokivat työajan vähyyden haastavana, koska perheneuvolatyö on tällä hetkellä enemmän korjaavaa kuin ehkäisevää työtä. Uudesta monitoimijaisesta yhteistyöstä on suunnitelma ja sen toiminta on vielä alkuvaiheessa. Työntekijät myös toivoivat monitoimijaisen yhteistyön koordinoimista perheneuvolatyöhön. Lisäksi perheneuvolan työntekijät kokivat tärkeänä tekijänä varhaisen tuen palvelujen

parantamiseen rahoituksen lisäämisen esimerkiksi järjestöjen lastenhoitopalveluihin, tukihenkilötyöhön ja lapsiperheille suunnattujen ryhmien järjestämiseen.

”Kynnys tavallaan niin kun pitäisi tehdä asiakkaille tosi matalaksi, niin että he pystyisi ottamaan varhaisessa vaiheessa vastaanotolle, niin sitten tulevaisuudessa asiakkuudet ei kasaudu ja ei mene niin pahaan suuntaan, että niitä on mahdoton lähes hoitaa.”

”Mitä paremmin me saadaan varhaiseen tukeen eri viranomaisia mukaan, niin sen parempaa tukea me pystytään antamaan perheelle.”

Perheneuvolan työntekijöiden kokemusten mukaan lapsiperheiden tarpeellisen tuen toteuttaminen voi viivästyä, esimerkiksi jos toinen yhteistyötaho järjestää yhteistyöverkostopalaveria ja palaveriin kaikkia tarvittavia yhteistyötahoja ei ole kutsuttu koolle tai palaverin aikana havaitaan muiden käyttämättömien ja tarvittavien tukitoimien tarve lapsiperheeseen. Raskaampaa ja hoidollista tukea saavia lapsiperheitä perheneuvoloiden työntekijät totesivat olevan enemmän, koska lasten ja nuorten matalan kynnyksen mielenterveyspalveluja ei ole eriytetty ja mahdollisuutta ei ole ohjata heitä toisaalle tukipalveluihin. Lisäksi parisuhdevaikeuksissa olevat lapsiperheiden vanhemmat joutuvat joutottamaan psykologin tarjoamaan palveluun. Perheneuvolan työntekijät pohtivat tulevien muutosten toteutumista ja vaikutuksia perheneuvoloiden toimintaan Pohjois-Savon hyvinvointialueella, muun muassa varhaisen tuen käynti kerrallaan -palvelun laajentamisessa.

”Perhe ei välttämättä kerro vastaanotolla kaikkea. Sitten ne asiat tulee ikään kuin asiat ripotellen. No se nyt vähän pitkittyy, mutta ideaalitilanne olisi semmoinen, että saataisiin heti porukka kasaan, jota siinä tarvitaan. Sen jälkeen lähdetään ratkaisemaan pulmia.”

”Yhteistyön tiivistäminen kaikkien niiden kesken, jotka toimii siellä varhaisessa vaiheessa niin se olisi varmaan semmoinen, että se ohjaus sinne asiakkaalle tulisi joka paikasta yhtä lailla.”

Perheneuvolan työntekijät pohtivat varhaisen tuen asiakaslähtöisempään kehittämiseen vaikuttavia tekijöitä työntekijän näkökulmasta. Työntekijöiden vastauksista ilmeni ajantasaisen palvelujen tietojen jakamisen lapsiperheiden vanhemmille. Siten vanhempien olisi helpompi pyytää tukea oikeasta palvelusta tai muiden yhteistyötahojen lapsiperheiden ohjaaminen on jouhevampaa suoraan oikean palvelun piiriin. Asiantuntijoiden vaihtuessa tiedottamisen täytyisi myös olla toimivampaa. Lisäksi perheneuvolan työntekijät toivoivat varhaisen tuen palvelujen tarjoamista lapsiperheille riittävän ajoissa, jolloin lapsiperheiden tukemiseksi voi riittää yksi tai kaksi vastaanottokäyntiä. Silloin lapsiperheet ja perheneuvolan työntekijät eivät välttämättä koe tarvetta jatkovastaanottokäynneille. Perheneuvolan työntekijöiden vastauksista esille nousi myös yhteisen asiakassuunnitelman toteuttaminen yhdessä perheen ja yhteistyötahojen kanssa, jota tällä hetkellä ei ole käytössä.

”Kun on yhteinen asiakassuunnitelma, niin sitten meillä on yhteiset suunnitelmat. Asiakas on aina siinä mukana ilman muuta ja sitten myös tarkastellaan sitä, että ollaanko me tavoiteltu niitä asioita mitä

meidän suunnitelmassa on. Nythän se menee niin edelleen, että jokainen taho tekee oman suunnitelmansa.”

”Asiakaslähtöistä on se, että kaikilla on samanlainen käsitys ja kun tehtäisiin yksi asiakassuunnitelma, niin ei olisi ainakaan poikkeavuutta ja kun asiakas on siinä niin sitten se ei tarvitse tehdä kun kerran.”

”Ajattelen, että siinä pitäisi olla niin kun yksi tai kaksi oikein aktiivista työntekijää, jotka lähtisi luotsaamaan joko neuvolan perhetyöntekijä tai joku terveydenhoitajista tai molemmat, joku joka ydinporukan koaksi ja siitä lähtisi sitten sen porukan kanssa tekemään.”

Perheneuvolan työntekijät kuvailivat varhaisen tuen kehittämiseen vaikuttavia tekijöitä perheneuvolassa. Näihin tekijöihin sisältyvät varhaisen tuen työn toimivuuden kehittäminen, johon tarvittaisiin taloudellisia ja henkilöstöresursseja. Myös Pohjois-Savon hyvinvointialueen yhtenäisten palvelujen kehittäminen nousi esille työntekijöiden vastauksista. Teemahaastatteluista ilmeni myös suuremman paikkakunnan suuremmat lapsiperheiden tuen tarpeen asiakasmäärät, jotka tarvitsevat enemmän panostusta perheneuvolan henkilöstövajaukseen. Osa perheneuvolan työntekijöistä suhtautui kriittisesti uusiin muutoksiin, koska työuran aikana aiemmin tapahtuneet muutokset eivät ole tuoneet myönteistä muutosta työnkuvaan ja hoidollista työtä tehdään silti enemmän kuin varhaisen vaiheen perheneuvolatyötä. Työntekijät pohtivat hoidollisen työn vähentämiseen tulevan hyvinvointialueen tuomia muutoksia ja panostamista enemmän varhaiseen tukeen tulevaisuudessa hoidollisen tuen sijaan.

”Työntekijöiden resurssit ja se on niin puutteellinen, meillähän puuttuu täällä useita työntekijöitä, että virkoja on enemmän kuin mitä ollaan saatu täytetty ja just sen takia sitten tämä meidän aika täyttyy aika pitkälle tällaisella korjaavalla työllä ja sitten yksi on varmaan myös semmoinen, että siihen pitäisi olla myös selkeästi nimettynä semmoinen vetohenkilö, joka koordinoi tätä työtä, kehittämistyötä myös.”

”Perheetkin on muuttuneet mitä moni moninaisemmiksi verrattuna johonkin vuosien takaiseen ja myös perheiden pulmat liittyvät tähän koko meidän yhteiskuntamme tilanteeseen. Niin onhan myös tämän auttamistyöhön muututtava, että minkälaisiin asioihin me vastataan täällä.”

”Meillä on tosi pitkiä hoitosuhteita ja tämä on tullut hoitavaksi yksiköksi, jota on paljon ja sellainen palaaminen takaisin siihen aikaisempaan, niin voi olla joillekin meille työntekijöille tosi vaikeata.”

Perheneuvolan työntekijät painottivat erilaisia keinoja työntekijöiden ja lapsiperheiden yhteistyön kehittämiseksi. Työntekijät korostivat toisen ammattilaisen työn perustiedon tärkeyttä oikein kohdistetun palvelun toiminnan tarjoamiseksi ja sujumiseksi. Yhteistyössä toimivan ammatillisen tahon

työnkuvan epätietoisuus luo epävarmuutta ja vaikeuttaa lapsiperheiden ohjaamista oikein kohdistettuun palveluun. Lisäksi perheneuvolan työntekijöiden vastauksista korostuivat säännöllisen yhteistyön merkitys ja sen kehittäminen lapsiperheiden sekä muiden ammatillisten toimijoiden kanssa. Vastauksista esille nousivat myös tutkimustiedon hyödyntäminen ja kohdentaminen käytännössä sekä jatkuvuus, muun muassa hanketyön kautta ja perheneuvolatyön toiminnan kehittäminen.

”Työn kehittämisen kannalta on tosi tärkeätä olla pohjatietoa, että voidaan kohdentaa sitä palvelua sinne missä sitä ehkä tarvitaan, jotta se olisi tehokasta.”

”Kuunnellaan asiakkaita ja heidän mielipiteitänsä kuunnellaan nykyään enemmän. Se on kiinni siitä, että kyetäänkö me työntekijöinä organisaatiossa tai organisaation välillä tekemään riittävässä määrin sitä yhteistyötä. Minun mielestäni se isoin kysymys on, että miten se yhteistyö lähtee rullaamaan ja onko meillä yhteinen asiakassuunnitelma.”

7 POHDINTA

Laadullisen tutkimuksen aiheen valintaan vaikutti merkittävästi mielenkiintoni Ylä-Savon SOTE kuntayhtymän perheneuvolan toimivuudesta ja kuinka sitä voisi kehittää toimivammaksi etenkin siirryttäessä tulevalle Pohjois-Savon hyvinvointialueelle. Työelämälähtökohtaisesti itselleni perheneuvolan toiminta on jäänyt aiemmin vieraammaksi vähäisen yhteistyön vuoksi. Opinnäytetyöni toteutuksen eri vaiheissa on ollut kiinnostavaa havainnoida perheneuvolan käytännön toimivuutta, puutteita ja kehittymiseen vaikuttavia tekijöitä.

7.1 Tulosten tarkastelu

Opinnäytetyöni tutkimuskysymykset muutettiin aiemmin suunnitelman muuttuessa. Tarkoituksena oli teemahaastattelujen avulla haastatella kuutta perheneuvolan lapsiperheiden vanhempaa ryhmätyöpajoissa Ylä-Savon SOTE kuntayhtymän alueelta. Tähän varattiin etukäteen Iisalmen kaupungin perheentalo Onnista ja Ilonasta mukava ja rentouttava tila. Ryhmätyöpajat olisi toteutettu kahdessa eri osassa, joista ensimmäinen ryhmätyöpaja olisi toteutunut kesäkuun alussa vuonna 2022 ja toinen ryhmätyöpaja elokuussa vuonna 2022. Ensimmäisellä kokoontumiskerralla olisi keskusteltu yhdessä lapsiperheiden vanhempien kanssa perheneuvolan toimivuudesta ja toisella kokoontumiskerralla perheneuvolan kehittämisestä vanhempien näkökulmasta. Vaihtoehtoisesti vanhemmat olisi haastateltu sähköisesti Teams-sovelluksen avulla.

Toukokuun alussa vuonna 2022 postitettiin tiedote sähköpostin kautta Ylä-Savon SOTE kuntayhtymän perheneuvolan lapsiperheiden vanhemmille opinnäytetyön tutkimukseen osallistumisesta teemahaastatteluja varten. Tiedotetta jaettiin lapsiperheiden vanhemmille vastaanottokäynneillä ja vastauksia osallistumisesta teemahaastatteluihin ei saatu reilun kahden viikon aikana. Perheneuvolan esihenkilön ja opinnäytetyön ohjaajan kanssa päätettiin jatkaa tiedotteen jakamista vielä noin kahden viikon ajan. Siltikään ei saatu yhtään vastausta osallistumisesta opinnäytetyön tutkimukseen. Tämän takia päädyttiin muuttamaan opinnäytetyöni aihetta nopealla aikataululla perheneuvoloiden lapsiperheiden varhaisen tuen toteutumisesta ja sen kehittämisestä perheneuvolan työntekijöiden näkemysten mukaisesti.

Seuraavaksi perheneuvolan työntekijöitä lähestyttiin sähköpostin avulla, koska se oli nopein ja käytännöllisin lähestymistapa. Haastatteluihin osallistui kolme perheneuvolan työntekijää. Ensimmäiset teemahaastattelut toteutettiin kesäkuun alkupuolella ennen työntekijöiden vuosilomia. Perheneuvolan työntekijöistä osa oli jo vuosilomalla ja mahdollisesti työkiireillä oli vaikutusta teemahaastatteluiden osallistumattomuuteen. Suunnitelmani mukaan tarkoituksena oli haastatella työntekijöitä kasvotusten tai sähköisesti Teams-sovelluksen kautta. Työkiireiden vuoksi haastatteluihin osallistumista parempana vaihtoehtona pidettiin haastattelujen toteutumista sähköisesti Teams-sovelluksen avulla.

Teemahaastatteluajat sovittiin jouhevasti ja nopeasti lyhyen ajan sisällä. Ennen haastatteluja muutettiin tutkimuskysymyksiä perheneuvolan työntekijöiden näkökulmasta katsottavaksi ja pohdittavaksi. Työntekijöillä ei ollut etukäteen tietoa haastattelukysymyksistä. Kuitenkin kaikki toteutuneet haastattelut olivat avoimia ja antoisia. Vastauksia saatiin teema-alueiden kysymyksiin sekä myös vastausten kautta tuleviin tarkentaviin ja lisäkysymyksiin. Teemahaastattelut toteutettiin yhdessä haastateltavien kanssa kahdella eri tapaamiskerralla. Ensimmäisellä tapaamiskerralla kesäkuussa

2022 keskusteltiin haastateltavien kanssa perheneuvolan työntekijöiden kokemuksista varhaisen tuen toteutumisesta perheneuvolassa ja heidän kokemuksistaan lapsiperheiden hyvinvoinnista sekä toisella tapaamiskerralla elokuussa 2022 keskusteltiin perheneuvolan työntekijöiden varhaisen tuen kehittämisen näkemyksistä. Aikaa varattiin kaikkiin haastatteluihin noin tunti. Ensimmäisiin haastatteluihin aika oli sopiva. Ajallisesti elokuussa toteutettuihin haastattelukertoihin alle tunnin haastattelujat olivat riittäviä, koska teema-aiheen kysymyksiä oli vähemmän. Kaikissa teemahaastatteluissa oli aikaa vastata ja pohtia rauhassa vastauksia.

Käytännössä valmistauduttiin haastatteluihin etukäteen tulostamalla teema-aiheiden kysymykset paperille, koska silloin voitiin samanaikaisesti kirjata vastauksia sekä seurata ajallisesti haastattelujen kulkua. Haastatteluissa pohdittiin riskitekijöinä digitaalisten laitteiden toimivuutta äänen, vuorovaikutuksen ja kuvan osalta. Kuitenkin haastatteluissa onnistuttiin hyvin ja ne toteutettiin rauhallisessa ympäristössä opinnäytetyön haastattelijan ja haastateltavien osalta. Teams-sovelluksen avulla toteutettavissa haastatteluissa vuorovaikutus koettiin avoimena ja luontevana molemminpuolisten katsekontaktien ja keskustelujen osalta. Digitaalisesti toteutettavissa haastatteluissa pidettiin haastavina riskitekijöinä kasvojen ilmeitä ja kehon eleitä kuin muun muassa kasvotusten tapahtuvissa keskusteluissa. Haastattelut toteutettiin kuitenkin jouhevasti ja hyvässä yhteistyössä. Teemahaastattelutilanteissa haastateltavilla ja haastattelijalla oli mahdollisuus esittää tarvittaessa haastattelujen edetessä tarkentavia kysymyksiä.

Laadullisen opinnäytetyön tuloksista huomattiin ja peilattiin yhtäläisyyksiä teoreettisten tutkimusten ja perheneuvolan työntekijöiden analysoitujen teemahaastattelutulosten perusteella. Tulosten yhtäläisyyksiä löydettiin Scriminin, Oslen, Pozzolin & Moscardinon (2018, 889) tutkimuksesta, jonka mukaan lapsiperheiden vaikeudet ja negatiiviset merkitykset koettiin vaikuttavan lasten tunnepohjaiseen hyvinvointiin. Tutkimuksessa lasten hyvinvoinnin edistymistä tuettiin perheen voimavaroja vahvistamalla ja mahdollisilla tuettavilla toimenpiteillä. Tuloksissa huomioitiin vanhempien kanssa yhdessä vietetty aika ja yhteinen toiminta. Merkittävänä koettiin perheen tunnepohjaisten ja psyykkisten voimavarojen lisääminen sekä lasten psyykkisten ja fyysisten sekä sosiaalisten voimavarojen vahvistaminen. Tutkimuksessa huomioitiin myös ympäristön vaikutukset lasten hyvinvointiin. (Scrimin, Osle, Pozzoli & Moscardino 2018, 889). Verger, Riquelme, Bagur & Paz-Lourido (2021, 1,3,7) tutkimuksessa verrattiin lapsiperheiden onnellisuutta ja hyvinvointia varhaiskasvatuksen hoitopaikkojen varhaisen kuntoutuksen palveluissa sekä kotona tapahtuvan hoidon välillä. Tutkimuksen tulosten mukaan tyytyväisyys nähtiin tuen ja kuntoutuksen varhaisessa vaiheessa. Olennaisena korostettiin vanhempien huomioimista ja kuuntelemista, arjen toimintojen seuraamista sekä tuen tarpeita. (Verger, Riquelme, Bagur & Paz-Lourido 2021, 1,3,7).

Poikolaisen & Karlssonin (2018, 532) tutkimuksessa oli selvitetty lapsiperheiden vanhempien ja nuorten aikuisten hyvinvointipalvelujen kokemuksia haasteellisissa päätöksissä sekä palvelukokemuksia rakenteellisesta luottamuksesta. Palvelun asiakkaiden kokemuksista nostettiin syyllistämisen, torjumisen, huomioimisen ja vuorovaikutuksen tunteet hyvinvointipalvelujen käytössä. Asiakkaiden hyvinvoinnin tuntemukset koettiin yksilöllisinä ja tulkinnaltaan erilaisina sekä tehokkaina. Hyvinvointipalvelujen järjestelmää ja asiantuntijoiden toimintaa pidettiin merkittävänä myönteisenä vaikutuksena lapsiperheiden hyvinvointiin. (Poikolainen & Karlsson 2018, 532.)

Hakomaan (2018, 40) raportissa ja Mercer, Darbyshire, Finlayson, Kettle & Dickson (2020, 680–681) tutkimuksessa koettiin lapsiperheiden vanhempien positiivisen sosiaalisuuden ja osallisuuden vahvistumista. Vastaavasti myös koettiin sosiaalinen ryhmäytyminen haastavaksi, koska luontevaa ei ollut osallistua yhteisin vuorovaikutuksellisiin ryhmiin. (Hakomaa 2018, 40; Mercer, Darbyshire, Finlayson, Kettle & Dickson 2020, 680–681.) Sihvosen (2020, 47, 88) tutkimuksessa tutkittiin lapsiperheiden vanhempien kokemuksia perhekeskustoimintasta ja koettiin positiivisen sosiaalisuuden ja osallisuuden vahvistumista. Vastaavasti tutkimuksessa koettiin sosiaalinen ryhmäytyminen haastavaksi, koska ei tunnettu luontevaksi osallistua yhteisin vuorovaikutuksellisiin ryhmiin. Vuorovaikutussuhteita huomioitiin paremmaksi kuin ne sosiaaliset suhteet, jotka muodostettiin ulkopuolisten henkilöiden kanssa ilman perhekeskustoimintaa. Tutkimuksessa kuvailtiin perhekeskustoiminnan molemminpuolista suvaitsevaisuutta ja hyväksyntää, kuin ulkopuolisissa sosiaalisissa suhteissa. Lisäksi koettiin ulkopuolisten sosiaalisten suhteiden avulla tarvittavan avun vähyys. Tutkimuksessa sosiaalisten suhteiden laadullisuus nostettiin esille merkittävästi. Molemminpuolista vertaistukea annettiin ja saatiin kokemusten perusteella. Siten lapsiperheiden vanhempien itseluottamusta ja ryhmäytymistä kohotettiin sekä edistettiin yhdessä toimivalla vuorovaikutuksellisella toiminnalla. Lisäksi vahvistettiin vanhempien vertaistukea ja osallisuutta. (Sihvonen (2020, 47,88.)

Vastaavasti Tusla - The Child and Family Agency (2022, 6–7) ”vanhemmuusstrategiassa” vanhemmuutta autettiin ja vahvistettiin lapsiperheiden yhteenkuuluvuuden tiivistymistä. Lisäksi tutkimuksessa huomioitiin lapsiperheiden vahvojen ominaisuuksien hyödyntäminen perheen lähimmäisten ihmisten, apua tarjoavien asiantuntijoiden palveluiden avulla, muun muassa yhteistyössä tukipalvelujärjestelmien kanssa. (Tusla - The Child and Family Agency 2022, 6–7.) Kerppolan (2021, 36) väitöskirjan mukaan perheen vanhempien voimavaroihin sisällytettiin pärjäämisen tuntemus vanhempina arjessa ja päätöksiä toteutettiin vaikeissa tilanteissa sekä tarvittaessa pyydettiin tukea. (Kerppola 2021, 36.)

Laadullisessa opinnäytetyössäni kansainvälisissä tutkimuksissa ja perheneuvolan työntekijöiden näkemyksissä havaittiin laajoja ja samankaltaisia vastauksia. Kansainvälisten tutkimusten ja perheneuvolan työntekijöiden teemahaastattelujen vastauksissa yhtäläisyyksiä huomioitiin lapsiperheiden tunnepuolen haasteissa. Lapsiperheiden osallisuus, vuorovaikutuksellisuus ja lapsiperheiden tukeminen sekä hyvinvoinnin vahvistaminen havaittiin merkittävänä osana lapsiperheiden hyvinvoinnin edistämisessä. Lapsiperheiden ryhmäytyminen koettiin myös vaikeana asiana. Näissä asioissa tukea tarjoavat asiantuntijatahot ovat merkittävässä roolissa.

Opinnäytetyöni kansallisessa raportissa ja kansainvälisissä tutkimuksissa sekä perheneuvolan työntekijöiden haastattelujen tuloksissa huomioitiin myös eroavaisuuksia. (Hakomaan 2018, 40) mukaan Lappeenrannan lasten ja nuorten talojen palvelujen tarkoituksena on yksi palvelupiste, johon sisällytettiin sama yhteydenotto numero ja yhteydenottomahdollisuus yhdessä paikassa ja palvelun saatavuus ajoissa ilman odotuksia jo lasten ja nuorten tilanteen arviointivaiheessa. Mercer, Darbyshire, Finlayson, Kettle & Dickson 2020 (680–681) tutkimuksessa sosiaalisten suhteiden laadullisuus huomioitiin merkittävästi. Vertaistukea jaettiin molemminpuolisesti kokemusten perusteella. Positiivisten tekijöiden avulla kohotettiin lapsiperheiden vanhempien itseluottamusta ja ryhmäytymistä sekä sen edistämistä. (Mercer, Darbyshire, Finlayson, Kettle & Dickson 2020, 680–681.) Tusla - The Child and

Family Agency (2022, 7) ”vanhemmuusstrategian” mukaan lapsiperheen kohtaamiseen vaikuttavat tekijät ja erilaiset tarpeet huomioitiin, muun muassa etenkin taloudellista vaikeutta ja yksinäisyyttä kokevat lapsiperheet. (Tusla - The Child and Family Agency 2022, 7.) Kansallisen raportin mukaan Lappeenrannan kaupungissa toimii lasten ja nuorten talojen palveluissa yhdessä paikassa lapsiperheiden yhteydenotto numero ja palvelua tarjotaan yhdessä paikassa ja varhaisessa vaiheessa. Ylä-Savon SOTE kuntayhtymässä on soittoaika ja vastaanottoaika joutuu mahdollisesti odottamaan. Kansainvälisen tutkimuksen ja perheneuvolan työntekijöiden näkemyksissä ryhmäytymisessä huomioitiin eroavaisuuksia. Perheneuvolan työntekijöiden teemahaasteluissa nostettiin esille ryhmäytymisen haasteet, koska perheneuvolan järjestämiin erilaisiin ryhmiin on osallistuttu harvemmin. Lisäksi perheneuvolassa osa lapsiperheiden vanhemmista ei tuo julki omia sosiaalisia haasteita.

Perheneuvolan työntekijöiden teemahaastatteluissa havainnoitiin myös työntekijäresurssien vajuus etenkin suuremman kaupungin perheneuvolatoiminnassa ja matalan kynnyksen tuen tarpeen tarjoamisen tavoittamisen haasteellisuus. Työntekijöiden pohdinnoista nostettiin vahvana lapsiperheiden hoidollisen työn lisääntyminen, jolloin varhaiseen tukeen ei ole mahdollisuutta eikä voimavaroja käytännössä panostaa. Kaikissa perheneuvolan työntekijöiden vastauksissa huomioitiin toiveikkaus ja epätietoisuus tulevan hyvinvointialueen toimivuudesta ja organisoinnista.

”Kustannusvaikuttavuustutkimuksessa” huomioidaan erilaisia vanhemmuudessa käytettäviä varhaisen tuen palveluja ja palvelujen maksujen kuluja sekä lapsiperheiden käyttämien palvelujen tulokselisuutta. Järjestelmällisen yleistutkimuksen kautta yhdistetään edeltävä ”kustannusvaikuttavuustutkimus”, jonka avulla varmistetaan ”tutkimusnäyttöä” ja tuotetaan yhdistelmä tämänhetkisestä tutkimuksen informaatiosta. (Rissanen, Kankaanpää, Surakka & Vornanen 2018, 62.) Perheneuvoloissa täytyisi olla valmiutta tukea lapsiperheitä jo varhaisessa vaiheessa. Näiden tekijöiden avulla hoidollista työtä tulevaisuudessa vähennettäisiin ja painopistettä siirrettäisiin ajoissa tapahtuvaan oikein kohdistettuun varhaisen tuen palveluun. Siten lapsiperheiden hyvinvointia lisättäisiin ja perheiden yhteenkuuluvuuden tuntemuksia yhtenäistettäisiin. Haasteet lapsiperheissä ei kasvaisi suuremmiksi, jolloin korjaavaa ja hoitavaa perheneuvolapalvelua tarvittaisiin vähemmän. Myös perheneuvolan työntekijöiden työ olisi vähemmän kuormittavaa ja henkilöstön vajuudesta perheneuvoloissa voisivat mahdollisesti olla riittävät. Tämän avulla vähennettäisiin huomattavasti kustannuksia yhteiskunnassamme.

7.2 Eettisyys ja luotettavuus

Tieteeseen perustuvassa tutkimuksessa tarkoituksena on luotettavan tiedon tuottaminen. Tämä varmistetaan perustellun ”tieteellisen” tavan avulla ja myös tutkimukseen sisältyvä tieteellisen tutkimuksen normien mukaisia sekä eettisesti pysyviä tutkimukseen sisältyviä menetelmiä, joita ovat ”aineistonkeruu-, analyysi- ja arviointimenetelmät.” (Kananen 2017, 189.) Eettisten sääntöjen mukaisesti tutkimuksessa kunnioitetaan tutkimuskohteena olevien henkilöiden ihmisyyttä ja etuja sekä heidän omaa yksityistä elämäänsä. Keskeinen eettinen perussääntö on estää tutkimuskohteena oleville henkilöiden vääryyksien, vaikeuksien ja uhkien kokeminen. (Vuori julkaisuaika tuntematon.)

Henkilöihin kohdistuva tutkimus sisältää henkilötietojen käytön, jossa välttämättä tutkimuskohteena oleva henkilö ei ole tunnistamaton. Tieteeseen perustuva tutkimustyö ei ole ylemmän ammattikorkeakouluopintojen ”opinnäytetyö”, jonka takia luvan pyytäminen on olennaista henkilöihin kohdistuvassa tutkimuksessa. Suostumus perustuu tutkimuksessa mukana olevien henkilöiden omaan tahoon ja mahdollisuuteen perua heihin kohdistuvien tietojen käsitteleminen. Suostumuksen voi kirjallisen luvan lisäksi pyytää tutkimuskohteena olevilta henkilöitä myös suullisesti tallennettuna tarpeen mukaan tutkimuksen toteuttamisen onnistumiseksi. (Hätinen 2023, 1–2.) Opinnäytetyössäni en hyödyntänyt tietosuojaselostetta, vaan keskustelin suullisesti erikseen jokaisen perheneuvolan työntekijän kanssa teemahaastatteluihin osallistumisesta ja perumisen mahdollisuudesta opinnäytetyön eri vaiheissa sekä anonymien henkilötietojen käsittelystä vapaamuotoisesti sähköpostin ja tallennettujen teemahaastattelujen aikana.

Henkilöön kohdennetun tutkimuksen peruslähtökohta on tutkittavien henkilöiden luottamus tutkijaan ja tieteeseen. Luottamuksen edellytyksenä on tutkimuksiin osallistuvien henkilöiden kunnioitus ihmisarvoon ja oikeuksiin. Toistuvat tutkimustapahtumat tai teemat voivat aiheuttaa henkilöissä vaihtelevia tuntemuksia. Tutkimustapahtumiin voi myös sisältyä samankaltaista psyykkistä jännitystä ja erilaisia tunnetiloja kuin myös arkipäiväisissä tilanteissa. Huomioitavaa on ehkäistä aiheettomia haittoja tutustumalla ennalta tutkimuskohteena olevaan ryhmään, kulttuuriin ja menneisyyteen. (Kohonen, Kuula-Luumi & Spoof 2019, 10.) Perheneuvolan esihenkilön kautta lähestyin perheneuvolan työntekijöitä sähköpostin avulla. Sähköposteissa tiedotin työntekijöitä laadullisen opinnäytetyön aiheesta, tutkimuspyynnöstä, vapaaehtoisuudesta, tutkimuksen etenemisestä ja tutkimustuloksista ja niiden käsittelystä.

Anonymiteetin tarkistaminen tarkoittaa taustatietojen yhtenäistämistä. Tietojen tunnistamiseen voi käyttää monen tiedon kokonaisuutta. Silloin aineistot täytyy huomioida tutkimuksessa olevien henkilöiden osalta kokonaisuutena. Tutkimuksen kohteena olevien henkilöiden taustojen julki tuomisen hyödyllisyys määrittää tutkimuksen tarpeellisuuden mukaan ja niiden otannassa täytyy olla järjestelmällinen. Huomioitavaa on tutkimusanalyysin osalta hyödyllisen tiedon ilmaiseminen lukijalle ja lisäksi tulee varmistaa tutkimuskohteena olevien henkilöiden ja heidän esille tuomien henkilöiden anonymiteetit. (Kuula-Luumi 2018.) Laadullisessa opinnäytetyössä huomioin ja varmistin, etteivät haastateltavien perheneuvolan työntekijöiden henkilötiedot eivätkä missään opinnäytetyön vaiheessa ja heidän mainitsemien henkilöiden anonymiteettisuoja säilyy koko laadullisen opinnäytetyön eri vaiheiden ajan sekä myös opinnäytetyön valmistumisen jälkeen.

Vastuullisesti hoidetut tiedottaminen ja luvat selkeyttävät tutkijan tutkimusaineiston käsittelyä ja tutkimusta. Tutkittavilla on oikeus tutustua tutkimustyöhön. Tutkittavia voidaan tiedottaa tutkimuksesta suullisesti ja kirjallisesti. Tutkijan yhteystietojen ilmoittaminen tutkittaville edistää tutkimuksen luotettavuutta. (Kananen 2017, 191–192.) Avoin informaatio perheneuvoloiden työntekijöille lisäsi luottamusta laadulliseen opinnäytetyöhöni. Perheneuvolan työntekijöillä oli mahdollisuus kysyä opinnäytetyöstäni joko suullisesti tai kirjallisesti. Työntekijät olivat kiinnostuneita opinnäytetyöstäni niin suullisesti kuin myös osittain kirjallisesti.

Laadullisessa tutkimuksessa luotettavuuteen sisältyy useita normeja, joita ovat uskottavuuden, vahvistettavuuden ja reflektiivisyyden sekä siirrettävyyden kriteerit. Uskottavuudella eli ”credibilitylla”

tarkoitetaan tutkimustyön ja lopputulosten luotettavuutta kerätyissä aineistoissa ja teoreettisissa tutkimuksissa. Tutkimukseen osallistuvan toteuttajan on todennettava tutkimuksen lopputuloksien samankaltaisuudet ja tutkimuskohteena olevien ihmisten ymmärrettävyyttä tutkittavasta aiheesta. Uskottavuutta tutkija voi lisätä vuorovaikutuksellisilla keskusteluilla yhdessä tutkimuksessa mukana olevien henkilöiden mukana. Lisäksi uskottavuuden todentamiseen vaikuttaa tutkimusaiheen tiivis tutkiminen. (Kylmä & Juvakka 2007, 128–129.)

Vahvistettavuudella eli ”dependabilitylla ja auditalibilitylla” tarkoitetaan sitä, että tutkimuksessaan toteuttaja käyttää kirjoittamiaan pohdintojaan tutkimuksen aikana, muun muassa haastatteluita, menetelmiä ja pohdinnallisia päätöksiä. Ajatuksena on havainnollistaa muun muassa kerätyn materiaalin kautta päätöksiä ja lopputuloksia. Reflektiivisyydellä” oletetaan tutkimuksessa mukana olevan toteuttajan olevan varma tutkimuksen sisällöstä. Siirrettävyydellä eli eli ”transferabilitylla tarkoitetaan tutkimuksesta saatujen lopputulosten siirtämistä toisiin samankaltaisiin asioihin. (Kylmä & Juvakka 2007, 128–129.)

Laadullisen opinnäytetyöni tutkimuksessa luotettavuuden kriteerit täyttyvät, koska tutkittu teoreettinen tieto ja kerätty teemahaastatteluiden aineisto on ajantasaista ja luotettavaa tietoa sekä opinnäytetyön teemahaastatteluihin osallistuneiden perheneuvolan työntekijöiden vastauksissa ilmeni samankaltaisuuksia. Lisäksi kirjasin tutkimustietoa haastatteluiden ja omien pohdintojen sekä ratkaisujen avulla. Siten sain luotettavaa tietoa perheneuvolan lapsiperheiden varhaisesta tuesta, jonka siirsin opinnäytetyön aineiston tuloksiin.

7.3 Ammatillinen kasvu ja hyödynnettävyys

Uusimman ammattikorkeakouluissa toteutuneen työuran tutkimuksen mukaan ylempi ammattikorkeakoulututkinto mahdollistaa kasvavien työurien toteutumisen tutkintoon valmistuttua. Yleensä toteutuneen ylemmän ammattikorkeakoulututkinnon jälkeen ihmiset työskentelevät hallinto- ja esihenkilötyössä. (Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto Arene ry 2022.) Ylempi ammattikorkeakoulututkinto mahdollistaa laajemmat ja monipuolisemmat työtehtävät hyvinvointikoordinaattorin työtehtävissä.

Nykyisin työn osaamiseen vaatimukset vaihtuvat alati tarpeen vaatiessa ja ne eivät ole aina ennakoitavissa. Työn osaamisen vaatimusten vahvistamisen lisäksi ammattikorkeakoulujen täytyy mahdollistaa opiskelijoille osaamista, muun muassa vuorovaikutuksellisten keskustelujen tai esiintymisten muodossa. Nämä taidot eivät suoranaisesti sisälly ammatilliseen osaamiseen, mutta ovat merkittäviä tekijöitä kehittämässä ammatillista kasvua. (Hiillos 2018.) Tulevana hyvinvointikoordinaattorina voin työskennellä erilaisissa työtehtävissä, muun muassa erilaisissa sosiaali- ja terveydenhuollon hankkeissa tai kuntalaisten tai yksityisen sektorin hyvinvoinnin- ja terveyden edistäjänä. Merkittävästi työtehtäviin sisältyy ihmisten hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen, jota voidaan edistää muun muassa vahvistamalla ja tukemalla kaiken ikäisten ihmisten osallisuutta, ihmisten arjen hyvinvointia ennalta ehkäisemällä ja kokonaisvaltaisesti tarjoamalla tietoja sekä palveluja hyvinvoinnin edistämiseksi. Verkostollinen yhteistyö kuntalaisten, alueellisesti hyvinvointialueiden, erilaisten yritysten ja

kolmannen sektorin, esimerkiksi seurakuntien sekä yhdistysten kanssa on myös tärkeä osa hyvinvointikoordinaattorin työnkuvaa. Työtehtävässä korostuvat sosiaalinen ja vuorovaikutuksellinen yhteistyö erilaisten toimijoiden kanssa.

Ylempään korkeakoulututkintoon sisältyvä opinnäytetyö on yleensä työelämään soveltuva kattava kehittämiseen tai tutkimukseen vaikuttava työ. Tarkoituksena on osata hyödyntää tutkittavaa teoretietoa ja saada hyödyllisiä tuloksia, joita voidaan käyttää työelämässä. Merkittävää on ammattikorkeakoulun opiskelijan, työelämän ja opinnäytetyön ohjaajien yhteinen toimiva yhteistyö opinnäytetyön aiheen, suunnitelman ja toteuttamisen edistämiseksi. Laadullisen opinnäytetyöni avulla havainnoin, tutkin ja arvioin Ylä-Savon SOTE kuntayhtymän perheneuvolan työntekijöiden varhaisen tuen toteutusta, tuloksia ja kehittämistä perheneuvolassa. Opinnäytetyössäni hyödynsin tutkimani teoretietoa, teemahaastattelujen analysoitujen aineistojen tuloksia myös kriittisen näkemyksen mukaisesti. Opinnäytetyön eri vaiheiden aikana toteutin erilaisia päätöksiä teoreettisen tiedon käyttämisessä, opinnäytetyön aiheen muutoksessa, hetkellisesti opinnäytetyön ohjaajan vaihtuessa ja teemahaastattelujen tulosten arvioinnissa. Opinnäytetyöstäni tiedotin asianmukaisesti teemahaastattelussa mukana olevia perheneuvolan työntekijöitä, opinnäytetyön työelämän ohjaajaa ja opinnäytetyön ohjaajaa.

Opinnäytetyöni vaiheita pohtiessa huomioin muutamia seikkoja, joissa olisin voinut toimia toisella tavalla. Esimerkiksi olisin voinut lähettää jo vuoden 2022 huhtikuussa vanhemmille tiedotteen teemahaastatteluihin osallistumisesta ryhmätyöpajoissa. Vaikka vanhemmat eivät olisi silloinkaan osallistuneet opinnäytetyöni haastatteluihin, niin minulla olisi jäänyt enemmän aikaa pohtia kohderyhmän vaihtuvuutta ja tavoittaa haastatteluihin osallistujat sekä muuttaa teemahaastattelurunkoa kohderyhmän mukaan. Huhtikuussa opiskelin myös muita hyvinvointikoordinaattorin koulutukseen sisältyviä opintoja, jonka vuoksi en silloin ehtinyt perehtyä edellä mainittuihin asioihin.

Oma ammatillinen kasvuni on syventynyt ja kehittynyt opiskelun edetessä, jota olen voinut hyödyntää muissa opintojaksoissa ja työelämässä. Myös laadullinen opinnäytetyöni tutkimus on edistänyt ammatillista kasvuani. Ymmärrän ja osaan toimia yhteistyössä ja verkostollisesti eri asiantuntijoiden kanssa, muun muassa perheneuvolan työntekijöiden kanssa. Osaan yhteistyössä huomioida, ennakoida ja syventyä verkostollisiin yhteistyön vaikutuksiin, asettaa tavoitteita, suunnitella, väliarvioida sekä arvioida kokonaisvaltaisesti esimerkiksi lapsiperheiden tilaa ja tukea heitä jo varhaisessa vaiheessa sekä huomioida jatkossa lapsiperheiden tuen tarpeet.

Hyvinvointikoordinaattorin työssä perheneuvolan palvelut korostuvat entisestään sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksen myötä. Hyvinvointi- ja terveyserojen kaventuminen ja yhdyspinnat eri toimijoiden kanssa ovat merkittäviä tekijöitä hyvinvoinnin ja terveyden edistämisessä. Laadullinen opinnäytetyö syventää ja kehittää asiantuntijuuttani sekä osaan laajentaa teoriassa ja käytännössä kokonaisvaltaisesti perheneuvolan varhaiseen tukeen sekä kehittämiseen liittyviä asioita ammatillisten asiantuntijoiden näkökulmasta. Näitä edellä mainittuja asioita osaan hyödyntää tulevassa hyvinvointikoordinaattorin työssä.

Laadullisen opinnäytetyöni avulla toimeksiantaja saa tutkitusta aiheesta lisää ajankohtaista tutkittua tietoa, jota voidaan hyödyntää sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksessa. Opinnäytetyöni mahdollistaa perheneuvolassa työskentelevien ammattilaisten asiantuntijuuden kehittämisen asiakaslähtöisemmäksi sosiaalipalveluksi, joka vahvistaa lapsiperheiden hyvinvointi- ja terveyttä sekä osallisuutta. Lisäksi opinnäytetyöni vahvistaa ja kehittää monitoimijuutta eli julkisen, yksityisen, kolmannen sektorin ja lapsiperheiden yhteistä toimintaa sekä Pohjois-Savon hyvinvointialueen yhdyspintoja eli kahden tai useamman organisaation toiminnallisia ja verkostollisia palveluja

7.4 Tulevat jatkotutkimusaiheet

Tulevia jatkotutkimusaiheita pohdin opinnäytetyöni eri vaiheissa. Perheneuvolatyö on verkostoissa tapahtuvaa lapsiperheiden ja eri asiantuntijoiden kanssa tapahtuvaa yhteistyötä. Perheneuvolatyö edellyttää ennakoivaa, laajaa ja syventävää ammatillista osaamista sekä vuorovaikutuksellisia yhteistyötaitoja. Pohjois-Savon hyvinvointialueen kasvatus- ja perheneuvonnan palvelut tuovat mukanaan uusia ja alueellisia yhteistyöverkostoja perheneuvolatyöhön ja sen toimivuuteen sekä mahdollisiin haasteisiin.

Nämä jatkotutkimusaiheet nousivat esille laadullisen opinnäytetyöni aikana:

- Pohjois-Savon hyvinvointialueen kasvatus- ja perheneuvonnan yhtenäistyminen ja toimivuus.
- Pohjois-Savon hyvinvointialueen monitoimijuuden merkitys lapsiperheiden vanhempien kuvaamana kasvatus- ja perheneuvonnassa.
- Pohjois-Savon hyvinvointialueen kasvatus- ja perheneuvonnan työntekijöiden voimavarat työssä jaksamisen tukena.

8 JOHTOPÄÄTÖKSET

Laadullisen opinnäytetyön johtopäätöksissä ilmeni useita tekijöitä, jotka vaikuttivat perheneuvolan työntekijöiden kokemuksiin lapsiperheiden varhaisen tuen toteutumisessa ja sen kehittämisessä. Opinnäytetyössäni painotin teoreettisesti käsitteisiin lapsiperhe ja vanhemmuus, joita avasin määritelmien avulla laajemmin lapsiperheiden, lapsiperheiden hyvinvoinnin- ja varhaisen tuen, vanhemmuuden ja sen tukemisen sekä perheneuvolan osalta.

Opinnäytetyöni tutkimuskysymyksiä koostuivat seuraavista kysymyksistä; miten perheneuvolan työntekijät kokevat varhaisen tuen toteutumisen ja miten varhaista tukea voi kehittää perheneuvolassa? Näihin tutkimuskysymyksiin sain vastaukset perheneuvolan työntekijöiltä teemahaastattelujen avulla laajasti ja syvällisesti, jota myös tukivat teoreettinen tutkimusaineistoni. Ydinkohtina teemahaastatteluiden vastauksista ilmeni perheneuvolan työntekijöiden riittämättömyys, joka johtuu henkilöstön vajauksesta ja joka aiheuttaa kiirettä töissä. Tämän vuoksi lapsiperheiden tukeminen jää vähäiseksi ja heidän avun tarve lisääntyy sekä olemassa olevat haasteet kasvavat. Varhaista tukea voisi kehittää perheneuvolan työntekijöiden mukaan avoimella monialaisen yhteistyön lisäämisellä ja tiedottamisella. Yhteistyöverkostossa toisen ammattilaisen työnkuvan selkeys helpottaa lapsiperheen ohjaamista suoraan oikeaan palveluun. Myös yhteisen hoitosuunnitelman kirjaaminen sujuvoittaa perheneuvolatyön toimintaa.

Johtopäätösten perusteella voidaan ajatella varhaisen tuen toimivuuden kehittyneen vuosien saatossa. Silti paljon on vielä kehitettävää varhaisen tuen toimivuuden saavuttamiseksi. Ylä-Savon SOTE kuntayhtymän perheneuvolassa painopisteet ovat harmillisesti raskaassa hoidollisessa tuessa ja työntekijöillä ei ole mahdollista panostaa ajallisesti lapsiperheiden varhaiseen tukeen ja työntekijöitä ei ole riittävästi. Tähän pitäisi saada muutosta organisoimalla perheneuvolan työntekijöiden työresurssit ajan tasalle ja verkostollisen monitoimijaisen yhteistyön avulla, jossa lapsiperheet ja tarvittavat yhteistyötahot ovat tiivisti yhdessä mukana. Merkittävää muutosta perheneuvolatyön edistämiseen toisivat koordinoivat perheneuvoloiden asiantuntijat, jotka huolehtivat muiden työntekijöiden kanssa yhteistyössä perheneuvolatyön varhaisen tuen toiminnasta ja sen kehittämisestä.

Johtopäätösten perusteella pidän yllättävänä Ylä-Savon SOTE kuntayhtymän perheneuvolan ja muiden verkostollisten yhteistyötahojen erilaisten hoitosuunnitelmien kirjaamista ilman yhteistä hoitosuunnitelmaa. Tähän vaikuttavat eri palvelutahojen hoitojärjestelmät ja niiden yhteisesti sovitut kirjaukset. Näihin tekijöihin on mahdollista vaikuttaa tulevaisuudessa tulevien hyvinvointialueiden yhteisten hoitojärjestelmien kirjausten avulla. Silloin yhteistä lapsiperheiden hoitosuunnitelmaa olisi helpompi arvioida ja lisätä yhteisesti sovittuja kirjauksia. Tämä helpottaisi lapsiperheiden asiointia tarpeen mukaisissa palveluissa, joiden avulla perheet saisivat tarpeen mukaista tukea sujuvammin ja nopeammin. Lapsiperheiden ei myöskään tarvitsisi kertoa omasta perheen tilanteestaan aina uudelleen, joka voi olla perheille hyvin kuormittavaa ja voi vaikuttaa heikentävästi lapsiperheiden nykyisiin voimavaroihin sekä myös lapsiperheiden osalta tarpeen mukaisten tukien hakemiseen ilman asiantuntevaa neuvontaa. Yhteenvetona voidaan ajatella edellä mainittujen asioiden hyödyntämisen vaikuttavan merkittävästi lapsiperheiden varhaiseen tukeen ja hyvinvointiin.

LÄHTEET

- ADHD-liitto julkaisuaika tuntematon. Tietoa STRATEGIA-menetelmästä. Verkkojulkaisu. <https://adhd-liitto.fi/tukea/kurssit/strategia-vanhempainohjausmenetelma/>. Viitattu 15.5.2022.
- Adoptioperheet ry julkaisuaika tuntematon. Tietoa adoptiosta. Verkkojulkaisu. <https://www.adoptioperheet.fi/adoptiosta/>. Viitattu 26.10.2022.
- Alajärven kaupunki julkaisuaika tuntematon. KKT- Käynti kerrallaan työskentely/terapia. Pdf-tiedosto. <https://www.epsoteuudistus.fi/wp-content/uploads/sites/9/2021/11/KKT.pdf>. Viitattu 15.5.2022.
- Alavuden kaupunki julkaisuaika tuntematon. Lapsiperheiden varhaisen tuen palvelut. Pdf-tiedosto. <https://www.alavus.fi/media/lapsiperheiden-varhaisen-tuen-palvelut.pdf>. Viitattu 9.4.2022.
- Alho, Sirkka 2017. Perheiden tukena. Tutkimus kasvatus- ja perheneuvolatyöstä ja kollektiivisesta identiteetistä asiantuntijoiden tulkitsemina. Itä-Suomen yliopiston julkaisuja, Yhteiskuntatieteiden ja kauppatieteiden tiedekunnan väitöskirjat. Itä-Suomen yliopisto, Kuopio. https://erepo.uef.fi/bitstream/handle/123456789/18839/urn_isbn_978-952-61-2582-4.pdf?sequence=1&isAllowed=y. Viitattu 14.12.2021.
- Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto Arene ry 2022. YAMK- tutkinto vie työuralla eteenpäin. Verkkojulkaisu. Julkaistu 30.11.2022. <https://www.arene.fi/ajankohtaista/yamk-tutkinto-vie-tyouralla-eteenpain/>. Viitattu 7.2.2023.
- Anita Saaranen-Kauppinen & Anna Puusniekka. 2006. KvaliMOTV - Menetelmäopetuksen tietovaranto [verkkojulkaisu]. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto [ylläpitäjä ja tuottaja]. <https://www.fsd.tuni.fi/menetelmaopetus/kvali/L7_2_1.html>. (Viitattu 15.11.2022.)
- Araneva, Mirjam 2021. Varhainen tuki - lasten kehityksen ja hyvinvoinnin turvaamisen peruskivi. SOSblogi ammattilaisille. 21.5.2021. <https://www.sos-lapsikyla.fi/blog/2021/05/21/varhainen-tuki-lasten-kehityksen-ja-hyvinvoinnin-turvaamisen-peruskivi/>. Viitattu 2.9.2022.
- Early intervention Foundation, julkaisuaika tuntematon. What is early intervention? Verkkojulkaisu. <https://www.eif.org.uk/why-it-matters/what-is-early-intervention>. Viitattu 7.4.2022.
- Eksote julkaisuaika tuntematon. Strategia 2023. Verkkojulkaisu. <https://eksote.fi/eksote/tietoa-meista/paatoksenteko/strategia-ja-johtaminen/>. Viitattu 5.5.2022.
- Familia ry julkaisuaika tuntematon. Etusivu. Verkkojulkaisu. <https://www.familiary.fi/index.html>. Viitattu 21.10.2022.
- Hakomaa, Riitta 2018. Esimerkki 1. Perhepalveluiden kokonaisuus. Sosiaali- ja terveysministeriön raportteja ja julkaisuja 8/2018. https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/160555/LAPE-loppuraportti_FINAL.pdf?sequence=1&isAllowed=y. Viitattu 5.5.2022.
- Hastrup Arja, Pelkonen Marjaana & Varonen, Päivi 2021. Perhekeskusten kehittäminen ja vakiinnuttaminen tulevilla hyvinvointialueilla: ohjeita toimintasuunnitelman laadintaan. Pdf-tiedosto. Julkaistu 22.4.2021. https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/141560/URN_ISBN_978-952-343-635-0.pdf?sequence=1&isAllowed=y. Viitattu 28.3.2022.
- Heinonen, Olli-Pekka, Ikonen, Anna-Kaisa, Kaivosoja, Matti & Reina, Timo 2018. Yhdyspinnat yhteiseksi mahdollisuudeksi - Selvitys lapsi- ja nuoriso- ja perhepalveluiden toteuttamiseen liittyvistä yhdyspinnoista muuttuvassa toimintaympäristössä. Sosiaali- ja terveysministeriö. Sosiaali- ja terveysministeriön raportteja ja muistioita 8/2018. https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/160555/LAPE-loppuraportti_FINAL.pdf. Viitattu 24.3.2022.

Hiillos, Minna 2018. Ammatillinen kasvu oppimisen keskiössä. Sitran blogi. 14.12.2018. <https://www.sitra.fi/blogit/ammattillinen-kasvu-oppimisen-keskiossa/>. Viitattu 7.2.2023.

Honkanen Kati, Poikolainen Jaana, & Karlsson Liisa 2018. Hyvinvointipalvelukokemukset tuentarvitsijan institutionaalista luottamusta rakentamassa? : Tarkastelussa lapsiperheiden vanhempien sekä nuorten aikuisten kokemukset hyvinvointipalveluista. Yhteiskuntapolitiikka 83 (2018):5–6, 532–543. https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/137210/YP1805-6_Honkanenym.pdf?sequence=2&isAllowed=y. Viitattu 7.4.2022.

Huttunen Matti & Socada Lumikukka 2019. ADHD (aktiivisuuden ja tarkkaavaisuuden häiriö). Verkkojulkaisu. Julkaistu 17.12.2019. <https://www.terveyskirjasto.fi/dlk00353>. Viitattu 7.3.2023.

Hätinen Mervi 2023. Opinnäytetöiden tekijöiden yleisimpiä tietosuojakysymyksiä. Julkaistu 9.2.2023. Pdf-tiedosto. <https://amksavonia.sharepoint.com/sites/reppu-opinnaytetyo/Jaetut%20asiakirjat/Forms/AllItems.aspx?id=%2Fsites%2Freppu%2Dopinnaytetyo%2FJaetut%20asiakirjat%2FSuojatut%20tiedostot%2FOpinn%C3%A4ytet%C3%B6iden%20usein%20kysytty%C3%A4%20tietosuojakysymyksi%C3%A4%20tiedote%209%2E2%2E2023%5FMervi%20H%C3%A4tinen%2Epdf&parent=%2Fsites%2Freppu%2Dopinnaytetyo%2FJaetut%20asiakirjat%2FSuojatut%20tiedostot>. Viitattu 12.3.2023.

InfoFinland 2022. Yhden vanhemman perhe. Verkkojulkaisu. Päivitetty 29.11.2022. <https://www.infofinland.fi/fi/family/what-is-a-family/single-parent-families>. Viitattu 26.10.2022.

Juhila Kirsi julkaisuaika tuntematon. Laadullinen tutkimus ja teoria. Teoksessa Jaana Vuori (toim.) *Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja*. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto [ylläpitäjä ja tuottaja]. <<https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/kvali/mita-on-laadullinen-tutkimus/laadullinen-tutkimus-ja-teoria/>>. [Viitattu 14.12.2021.]

Jyväskylän yliopisto Koppa 2015. Fenomenologia. Verkkojulkaisu. Päivitetty 23.4.2015. <https://koppa.jyu.fi/avoimet/hum/menetelmapolkuja/menetelmapolku/tieteenfilosofiset-suuntaukset>. Viitattu 20.11.2022.

Kalland, Mirjam & Salo, Saara 2020. Vanhemmuuden tukeminen vauva- ja lapsiperheissä. Lääketieteellinen aikakauskirja Duodecim. 2020;136(8):891–7. <https://www.duodecimlehti.fi/xmedia/duo/duo15527.pdf>. Viitattu 7.4.2022.

Kalmari Hanne 2023. Kasvatus- ja perheneuvonta. Verkkojulkaisu. Päivitetty 9.1.2023. <https://thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/sote-palvelut/sosiaalipalvelut/kasvatus-ja-perheneuvonta>. Viitattu 6.4.2022.

Kananen, Jorma 2017. Laadullinen tutkimus pro graduna ja opinnäytetyönä. Jyväskylä: Suomen Yliopistopaino Oy-Juvenes Print.

Karvonen, Sakari, Moisio, Pasi & Simpura, Jussi 2009. Suomalaisten hyvinvointi ja elinolot 2000-luvulla. Teoksessa Lapsiperheiden hyvinvointi 2009. Verkkokirja. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Helsinki. <https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/80047/0e6f5676-9ccf-4490-8496-45c7b3acce5f.pdf?sequence=1%C2%A0#page=21>. Viitattu 22.9.2021.

Kasvun tuki 2021. Cool Kids. Verkkojulkaisu. Julkaistu 22.3.2021. <https://kasvuntuki.fi/menetelmat/cool-kids/>. Viitattu

Kerppola, Jenni 2021. Parental Empowerment in child and family services. Väitöskirja. Hoitotieteen laitos, Terveystieteiden tiedekunta. Itä-Suomen yliopisto, Kuopio. https://erepo.uef.fi/bitstream/handle/123456789/25932/urn_isbn_978-952-61-3827-5.pdf?sequence=1&isAllowed=y.

Kohonen Iina, Kuula-Luumi Arja & Spoof Sanna-Kaisa 2019. Ihmiseen kohdistuvan tutkimuksen eettiset periaatteet ja ihmistieteiden eettinen ennakoarviointi Suomessa Tutkimuseettisen neuvottelukunnan ohje 2019. Pdf-tiedosto. Julkaistu 1.10.2019. https://tenk.fi/sites/default/files/2021-01/Ihmistieteiden_eettisen_ennakoarvioinnin_ohje_2020.pdf. Viitattu 24.3.2022.

Kuula-Luumi Arja 2018. Turvaa tutkittavan anonymiteetti! Vastuullinen tiede. Tutkimusviestintä ja tiedeviestintä Suomessa. Verkkojulkaisu. Päivitetty 15.3.2018. <https://vastuullinentiede.fi/fi/jatkokaytto/turvaa-tutkittavan-anonymiteetti>. Viitattu 28.3.2022.

Kylmä Jari & Juvakka Taru 2007. Laadullinen terveystutkimus. Helsinki: Edita Prima Oy.

Laine Heidi 2018. Vastuullinen kansalaistiede. Vastuullinen tiede, Tutkimusetiikka ja tiedeviestintä Suomessa. Verkkojulkaisu. Päivitetty 15.3.2018. <https://vastuullinentiede.fi/fi/tutkimustyo/vastuullinen-kansalaistiede>. Viitattu 14.12.2021.

Lakiasiantoinisto Juridinen Oy 2021. Mitä eroa on huoltajuudella ja vanhemmuudella. Verkkojulkaisu. Julkaistu 31.3.2021. <https://www.juridinen.fi/l/mita-eroa-on-huoltajuudella-ja-vanhemmuudella/>. Viitattu 18.3.2023.

Lammi-Taskula, Johanna & Karvonen, Sakari 2014. Johdanto. Teoksessa Lapsiperheiden hyvinvointi 2014. Verkkokirja. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Helsinki. https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/116712/THL_2014_21Teema.pdf?sequence=1&isAllowed=y. Viitattu 7.4.2022.

Lasten mielenterveystalo julkaisuaika tuntematon. Mistä tuen tarpeen tunnistaa? Verkkojulkaisu. https://vanha.mielenterveystalo.fi/lapset/vanhemmille/vanhemmuuden_tuki/mista_tuen_tarpeen_tunnistaa/Pages/default.aspx. Viitattu 18.3.2023.

Lasten mielenterveystalo julkaisuaika tuntematon. Perhe ja vanhemmuus. Verkkojulkaisu. https://vanha.mielenterveystalo.fi/lapset/vanhemmille/perhe_ja_vanhemmuus/Pages/default.aspx. Viitattu 18.3.2023.

Lastensuojelulaki 417/2007. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070417#L10P49>. Viitattu 28.10.2022.

Lastensuojelulaki 417/2007. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070417#P83>. Viitattu 28.10.2022.

Mannerheimin Lastensuojeluliitto, 2017. Hyvinvoinnin ja terveyden perusta rakentuu lapsuudessa. Verkkojulkaisu. Päivitetty 24.5.2017. <https://www.mll.fi/kannanotot-ja-lausunnot/hyvinvoinnin-ja-terveyden-perusta-rakentuu-lapsuudessa/>. Viitattu 7.4.2022.

Mannerheimin Lastensuojeluliitto julkaisuaika tuntematon. Lapsi mielessä- vanhempainryhmät. Verkkojulkaisu. <https://www.mll.fi/vanhemmille/toiminta-lapsiperheille/lapsi-mielessa-vanhempainryhmat/>. Viitattu 15.5.2022.

Mannerheimin Lastensuojeluliitto julkaisuaika tuntematon. Vahvuutta vanhemmuuteen-perheryhmät. Verkkojulkaisu. <https://www.mll.fi/vanhemmille/toiminta-lapsiperheille/vahvuutta-vanhemmuuteen-perheryhmat/>. Viitattu 15.5.2022.

Mannerheimin Lastensuojeluliitto julkaisuaika tuntematon. Vanhemmuus ja kasvatus. Verkkojulkaisu. <https://www.mll.fi/vanhemmille/tietoa-lapsiperheen-elamasta/vanhemmuus-ja-kasvatus/>. Viitattu 15.4.2023.

Mercer, Fiona, Darbyshire, Chris, Finlayson, Janet, Kettle, Martin & Dickson, Adele 2020. The role of family centres in reducing sociisolation in deprived communities. Child & family social work 2020, 25, 674–683. <https://web-s-ebshost-com.ezproxy.savonia.fi/ehost/pdfviewer/pdfviewer?vid=23&sid=998060bf-45cf-4c63-b516-5e680c430c17%40redis>. Viitattu 30.1.2023.

Mielenterveystalo.fi julkaisuaika tuntematon. Mitä IPC on? Verkkojulkaisu. https://www.mielenterveystalo.fi/nuoret/hae_neuvoja_ja_apuja/apu_kaytannossa/IPC/Pages/mita_IPC_on.aspx. Viitattu 15.5.2022.

MIELI Suomen Mielenterveys ry 2022. Lapset puheeksi®-menetelmä. Verkkojulkaisu. Päivitetty 27.4.2022. <https://mieli.fi/materiaalit-ja-koulutukset/tietoa-mielenterveyden-vahvistamisesta/perheet/toimiva-lapsi-ja-perhe-tyo/lapset-puheeksi-menetelma/>. Viitattu 15.5.2022.

Monimuotoiset perheet koulussa julkaisuaika tuntematon. Opas opetusalan ja opiskeluhuollon ammattilaisille. Pdf-tiedosto. <https://monimuotoisetperheet.fi/ammattilaisille/>. Viitattu 21.10.2022.

Moursad, Fatima 2022. Projektikoordinaattori. POSOTE20 Tulevaisuuden sote-keskus (Perhekeskus)/ Saatavuus-työpaketti. Haastattelu 11.5.2022.

Neuvokas perhe -tiimi. Vanhemmuutta opitaan riittävän turvallisessa arjessa. Verkkojulkaisu. Päivitetty 8.10.2020. Viitattu 15.4.2023.

Omaperhe julkaisuaika tuntematon. Vanhemman omat voimavarat. Verkkojulkaisu. <https://omaperhe.fi/vanhemmuus-ja-parisuhde/vanhemmuus/vanhemman-omat-voimavarat>. Viitattu 15.4.2023.

Paananen, Reija & Gissler, Mika 2014. Lapsiperheiden avun tarpeet ja palvelut. Hyvinvointi ulottuu yli sukupolvien. Teoksessa Lapsiperheiden hyvinvointi 2014. Verkkokirja. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Helsinki. https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/116712/THL_2014_21Teema.pdf?sequence=1&isAllowed=y. Viitattu 7.4.2022.

Pelkonen, Marjaana 2019. Vanhemmuuden ja parisuhteen tuki perhekeskuksen ydintehtävänä. Teoksessa Tuovi Hakulinen, Taina Laajasalo & Jukka Mäkelä (toim.) Vanhemmuuden ja parisuhteen tuen vahvistaminen. Teoriasta käytäntöön. Helsinki: PunaMusta Oy, 106–113. https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/138389/URN_ISBN_978-952-343-357-1.pdf?sequence=1&isAllowed=y. Viitattu 21.10.2022.

Perhehoitoliitto ry julkaisuaika tuntematon. Mitä perhehoito on? Verkkojulkaisu. https://www.perhehoitoliitto.fi/tietoa_perhehoidosta/mita_perhehoito_on. Viitattu 10.3.2023.

Pieksämäen kaupunki 2018. Varhaisen tuen käsikirja. Pdf-tiedosto. Päivitetty 1.8.2018. <https://www.pieksamaki.fi/wp-content/uploads/Varhaisen-tuen-k%C3%A4sikirja-2018.pdf>. Viitattu 7.4.2022.

Pohjois-Savon LAPE ohjelma YHDESSÄ! julkaisuaika tuntematon. Mikä ihmeen perhekeskustoimintamalli? - työkirja. Pdf-tiedosto. https://www.lapepohjoissavo.fi/media/tyokirja/mika_ihmeen_perhekeskustoimintamalli-tyokirja_web.pdf. Viitattu 28.2.2023.

POSOTE20 Tulevaisuuden sote-keskus/ Pohjois-Savon hyvinvointialue julkaisuaika tuntematon. Hyvinvointialueellamme etsitään vaikuttavampia toimintatapoja, jotta paremmin voiva Pohjois-Savo tulisi todeksi. Verkkojulkaisu. <https://www.posote20.fi/tietoa-hankkeesta.html>. Viitattu 11.5.2022.

POSOTE20 Tulevaisuuden sote-keskus/ Pohjois-Savon hyvinvointialue julkaisuaika tuntematon. POSOTE20 Tulevaisuuden sote-keskus-hanke. Verkkojulkaisu. <https://www.posote20.fi/etusivu.html>. Viitattu 11.5.2022.

POSOTE20 Tulevaisuuden sote-keskus/ Pohjois-Savon hyvinvointialue julkaisuaika tuntematon. Sote-rakenneuudistus. Verkkojulkaisu. <https://www.posote20.fi/tietoa-hankkeesta/sote-rakenneuudistus.html>. Viitattu 13.5.2022.

Punnala Eila 2018. Kasvatus- ja perheneuvonnan sosiaalityöntekijät ry 1968–2018. Pdf-tiedosto. Julkaistu 6.11.2018. https://www.talentia.fi/kapene/wp-content/uploads/sites/22/2018/11/Kirjoitettu-Historiikki_18-1.pdf. Viitattu 14.12.2021.

Rissanen Elisa, Kankaanpää Eila, Surakka Anne & Vornanen Riitta 2018. Vanhemmuuden varhaisen tuen interventioiden kustannusvaikuttavuus Systemaattinen katsaustutkimus. Yhteiskuntapolitiikka 83 (2018):1. Sivut 62–72. https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/136025/YP1801_Rissanenym.pdf?sequence=3&isAllowed=y. Viitattu 29.1.2023.

Sateenkaariperheet ry julkaisuaika tuntematon. Mikä on sateenkaariperhe? Verkkojulkaisu. <https://sateenkaariperheet.fi/tietoa-ja-koulutusta/mika-sateenkaariperhe/>. Viitattu 9.4.2022.

Scrimin Sara, Osler Gabriele, Pozzoli Tiziana & Moscardino Ughetta 2018. Early adversities, family support, and child well-being: The moderating role of environmental sensitivity. Pdf-tiedosto. Päivitetty 1.7.2018. <https://content.ebscohost.com/ContentServer.asp?T=P&P=AN&K=132136969&S=R&D=sih&EbscoContent=dGJyMMvI7ESe-qLA4v%2BvIOLCmsEqep65Srqe4TK6WxWXS&ContentCustomer=dGJyMPGqtU%2B2qLBMuePfgeyx44Dt6fIA>. Viitattu 22.8.2022.

Seta ry/Sukupuolen moninaisuuden osaamiskeskus 2021. Sateenkaarianasto. Verkkojulkaisu. Päivitetty 24.3.2021. <https://seta.fi/sateenkaaritieto/sateenkaarianasto/>. Viitattu 10.3.2023.

Sexpo -säätö 2020. Monisuhteet. Verkkojulkaisu. Päivitetty 9.1.2020. <https://sexpo.fi/kootusti-tietoa/monisuhteet/>. Viitattu 9.4.2022.

Sihvonen, Ella 2020. From family policy to parenting support. Parenting-related anxiety in Finnish family support projects. Väitöskirja. Department of Social Research, Faculty of Social Sciences. University of Helsinki. <https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/311925/FROMFAMI.pdf?sequence=1&isAllowed=y>. Viitattu 8.2.2023.

Simpukka ry julkaisuaika tuntematon. Mitä lapsettomuus on? Verkkojulkaisu. <https://www.simpukka.info/mita-lapsettomuus-on-2/>. Viitattu 26.10.2022.

Sosiaalihuoltolaki 1301/2014. <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2014/20141301>. Viitattu 10.3.2023.

Sosiaali- ja terveysministeriö julkaisuaika tuntematon. Kasvatus- ja perheneuvonta, perheasioiden sovittelu. Verkkojulkaisu. <https://stm.fi/kasvatus-perheneuvonta>. Viitattu 14.12.2022.

Sosiaali- ja terveysministeriö julkaisuaika tuntematon. Lapset, nuoret ja perheet. Verkkojulkaisu. <https://stm.fi/lapset-nuoret-perheet>. Viitattu 7.4.2022.

Sosiaali- ja terveysministeriö 2017. Sosiaalihuoltolain soveltamisopas. Pdf-tiedosto. Julkaistu 5.7.2017. https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/80391/05_17_Sosiaalihuoltolain%20soveltamisopas.pdf?sequence=1&isAllowed=y. Viitattu 14.12.2021.

Sosiaali- ja terveysministeriö 2020. Tulevaisuuden sosiaali- ja terveyskeskus 2020–2022. Ohjelma ja hankeopas. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2020:3. Pdf-tiedosto. Julkaistu 20.1.2020. https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/162004/STM_2020_3_j.pdf. Viitattu 15.12.2021.

Sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen uudistus julkaisuaika tuntematon. Tulevaisuuden sosiaali- ja terveyskeskus -ohjelma. Verkkojulkaisu. <https://soteuudistus.fi/tulevaisuuden-sosiaali-ja-terveyskeskus-ohjelma>. Viitattu 13.5.2022.

Suomen Monikkoperheet ry julkaisuaika tuntematon. Tavoitteet. Verkkojulkaisu. <https://monikkoperheet.fi/vaikuttamistyo/tavoitteet/>. Viitattu 26.10.2022.

Suomen Uusperheiden liitto ry julkaisuaika tuntematon. Mikä on uusperhe? Verkkojulkaisu. <https://supli.fi/tietoa/mika-on-uusperhe/>. Viitattu 26.10.2022.

Suomen uusperheiden liitto. Uusperhe on Suomessa tavallinen perhemuoto, jota ei välttämättä tunnusteta. Verkkajulkaisu. Päivitetty 12.4.2019. <https://supli.fi/lapsella-on-oikeus-kaikkiin-vanhempiinsa/>. Viitattu 9.4.2022.

Surevan toiminta -kohtaaminen julkaisuaika tuntematon. Mitä suru on? Verkkajulkaisu. <https://www.surevankohtaaminen.fi/suru/>. Viitattu 26.10.2022.

Tilastokeskus julkaisuaika tuntematon. Perhe. Verkkajulkaisu. <https://www.stat.fi/meta/kas/perhe.html>. Viitattu 7.2.2023.

Tilastokeskus 2022. Perheiden määrä väheni vuonna 2021. Verkkajulkaisu. Julkaistu 30.9.2022. <https://stat.fi/julkaisu/cku2jk59k8sbo0c58x6z45mhx>. Viitattu 7.2.2023.

Tokola, Maiju & Airo, Riikka 2020. Vanhemmuuteen kasvaminen. Teoksessa Odottavan äidin käsikirja. Verkkokirja. Duodecim Terveyskirjasto. <https://www.terveyskirjasto.fi/odk00025>. Viitattu 24.3.2022.

Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli, 2018. Laadullinen tutkimus ja sisällön analyysi. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Tusla - The Child and Family Agency 2022. Parenting Support Strategy 2022–2027. Pdf-tiedosto. Julkaistu 9.5.2022. https://www.tusla.ie/uploads/content/Tusla_Parenting_Support_Strategy_2022-2027_Web.pdf. Viitattu 17.2.2023.

Uuskallio Assi 2017. Vanhemmuuden määrittely ja siihen liittyvät ihmisoikeusongelmat seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjen näkökulmasta. Pdf-tiedosto. Julkaistu 7.2.20147. <https://journal.fi/helsinki-lawreview/article/view/HelLRev-2017-1-Uuskallio/HelLRev-2017-1-Uuskallio-PDF>. Viitattu 7.4.2022.

Verger, Sebastian, Riquelmem, Inmaculada, Bagur, Sarav & Paz-Lourido, Berta 2021. Satisfaction and Quality of Life of Families Participating in Two Different Early Intervention Models in the Same Context: A Mixed Methods Study. *Frontiers in Psychology*. Volume 12, 1–11. <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC8111014/pdf/fpsyg-12-650736.pdf>. Viitattu 14.8.2022.

Vuori Jaana julkaisuaika tuntematon. Laadullinen sisällönanalyysi. Teoksessa Jaana Vuori (toim.) *Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja*. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. [ylläpitäjä ja tuottaja]. <<https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/kvali/analyysitavan-valinta-ja-yleiset-analyysitavat/laadullinen-sisallonanalyysi/>>. [Viitattu 14.12.2021.]

Vuori julkaisuaika tuntematon. Tutkimusetiikka ihmistieteissä. Teoksessa Jaana Vuori (toim.) *Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja*. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. [ylläpitäjä ja tuottaja]. <<https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/kvali/tutkimusetiikka/tutkimusetiikka-ihmistieteissa/>>. [Viitattu 8.4.2023.]

Ylä-Savon SOTE kuntayhtymä julkaisuaika tuntematon. Lapsiperheiden palvelut. Perheneuvola. Verkkajulkaisu. <https://www.ylasavonsote.fi/perheneuvola>. Viitattu 15.2.2021.

LIITE 1: TEEMAHAASTATTELUIJEN RUNKO

1. Perheneuvolan työntekijöiden kokemukset varhaisen tuen toteutumisesta perheneuvolassa

- Mitä varhainen tuki tarkoittaa perheneuvolassa?
- Mitä varhainen tuki voisi olla työntekijän näkökulmasta?
- Miten lapsiperheet saavat varhaista tukea?
- Miten lapsiperheet saavat varhaisen tukea riittävän ajoissa?
- Kokevatko lapsiperheet saavansa varhaisen tukea ennalta ehkäisevästi?
- Millä tavoilla lapsiperheiden on mahdollisuus vaikuttaa yhteistyöhön perheneuvolan työntekijöiden kanssa tuen suunnitteluun, toteutukseen ja arviointiin?

2. Perheneuvolan työntekijöiden kokemukset lapsiperheiden hyvinvoinnista

- Mitä asiakasperheiden hyvinvointi tarkoittaa perheneuvolassa?
- Miten hyvinvointi näkyy lapsiperheiden arjessa?
- Millaisena koette hyvinvoinnin edistämisen perheneuvolassa?
- Miten lapsiperheiden hyvinvointia voisi edistää perheneuvolassa?

3. Perheneuvolan työntekijöiden näkemykset varhaisen tuen kehittämisestä

- Miten varhaisen tuen toteutumista voisi kehittää perheneuvolassa?
- Mitä muutoksia/kehitettävää olisi varhaisen tuen saamiseksi työntekijöiden näkökulmasta?
- Miten varhaista tukea voisi kehittää asiakaslähtöisemmin työntekijän näkökulmasta?
- Mitkä tekijät vaikuttavat varhaisen tuen kehittämiseen perheneuvolassa?
- Millä keinoilla perheneuvolan työntekijöiden ja lapsiperheiden yhteistyötä voisi kehittää?